

Katulapsityö Kisumussa
”Tulenko elämään aikuiseksi?”

Miettinen Siiri
Opinnäytetyö
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi AMK

2017

Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi AMK

Tekijä	Siiri Miettinen	Vuosi	2017
Ohjaaja(t)	Kaisu Vinkki, Sari Halttunen		
Toimeksiantaja	Blue Cross Kisumu		
Työn nimi	Katulapsityö Kisumussa ”Tulenko elämään aikuiseksi”		
Sivu- ja liitesivumäärä	59+2		

Tässä opinnäytetyössä kuvataan katulapsi-ilmiötä sekä Keniassa tehtävää katulapsityötä.

Opinnäytetyö on laadullinen tapaustutkimus. Raportti koostuu teoreettisesta sekä tutkimuksellisesta osuudesta. Opinnäytetyön teoreettisessa osuudessa esitellään katulapsi käsitettä, lasten oikeuksia sekä 8-14-vuotiaan lapsen kehitystä ja kokonaisvaltaista tukemista. Tutkimuksellinen osuus koostuu opinnäytetyön teoreettisista lähtökohdista ja aineistonkeruusta sekä aineiston analysoinnista, tuloksista ja niistä tehdyistä johtopäätöksistä ja pohdinnoista.

Opinnäytetyön tavoitteena on luoda tietoisuutta kehitysmaiden katulasten asemasta ja heidän kanssaan tehtävästä arvokkaasta työstä. Opinnäytetyöllä on myös tarkoitus auttaa tutkitun organisaation, Blue Cross Kisumun, työn kehittämisessä. Opinnäytetyöllä pyritään luomaan kuvaa alan ammattilaisille siitä, että alan ei tarvitse pitäytyä Suomen rajojen sisäpuolella, vaan lastensuojelua voi myös toteuttaa ilman rajoja.

Tutkimuksen aineisto on kerätty keväällä 2016 suoritetun kansainvälisen harjoittelun aikana Keniassa. Aineiston on kerännyt opinnäytetyön tekijä. Aineisto koostuu kolmen kuukauden aikana tehdyistä, tarkoin kirjatuista, havainnoinnista, sekä osallistuvasta että ulkopuolisesta. Kyseisen ajanjakson aikana on myös tehty ryhmäkeskusteluja katulasten ja työntekijöiden kanssa sekä Blue Cross Kisumun työntekijöille on suoritettu teemakysely. Aineisto analysoitiin värikoodaamalla ja erittelemällä esiin nousseita teemoja ja yhtäläisyyksiä.

Tulosten perusteella katulapsi-ilmiön olemassa oloon suurimmat vaikuttajat ovat köyhyys ja väkivalta. Katulasten kanssa työskentelyn pohjana toimii luottamus lapsen ja työntekijän välillä. Katuohjelmien ongelmana ovat eriävät toimintatavat ja yhteistyön suunnittelemattomuus, jolloin työ usein osuu päällekkäin ja osa katulapsista jää huomiotta. Lapsen kokonaisvaltainen kohtaaminen ja turvallinen aikuissuhde auttavat ehkäisemään lapsen syrjäytymistä sekä tukee lapsen kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä. Blue Cross Kisumun haasteina näkyvät työntekijöiden vaihtuvuus, jolloin lasten on vaikea luoda luottamussuhdetta sekä rahoituksen puute.

Avainsanat: Katulapsi; lapsen oikeudet; lapsen kehitys; kokonaisvaltaisuus; lastensuojelu; katulapsityö

Degree Programme in Social Services
Bachelor of Social Services

Author	Siiri Miettinen	Year	2017
Supervisor	Kaisu Vinkki, Sari Halttunen		
Commissioned by	Blue Cross Kisumu		
Subject of thesis	Street work in Kisumu "Will I ever grow up?"		
Number of pages	59+2		

This thesis was written about street children and street programmes that work for them. This thesis has theoretical part and research part. In the theoretical part are presented the street children phenomenon, children's rights and the development of a child between ages 8 to 14. The research part of the thesis is about the material, how it was gathered and analyses. In the end of the thesis are the main results, conclusions and pondering.

The meaning of this thesis was to get knowledge about developing countries street children and the work of street programmes and distribute that information. The results of this thesis are meant to be translated into English to help the programme that was studied develop. This thesis is to show social services professionals that the work for children can be done without borders. There are many children in the world who needs help and it is hoped that this thesis will get at least one person from social services to consider helping the street children in Africa.

The material of this thesis has been gathered around by the author in the spring of 2016. The material has been gathered by observation of the children and the people who work with them. There have been also done a lot of conversations with all those people and everything has been documented carefully. All the material and the documents have been gone through carefully and many times. They have been colour coordinated and the author has searched resemblances and themes that come up multiple times.

The results show that the main reasons for the existence of street children are poverty and violence. The basis for the street children work lies in trust between the child and the worker. Problem in the programmes is that they do not cooperate enough. Their work methods vary a lot and they have not set any districts about where to work so sometimes their work overlaps and some of the children are left without any attention. The holistic encounter of the child and a safe adult relationship are helping to prevent children's social exclusion and supports the child's holistic growth and development. Main challenges in Blue Cross Kisumu's programme are the turnover within the employees and the lack of funding.

Key words: Street children; street programme; children's rights; holistic encounter

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	KENIA KATULASTEN YMPÄRISTÖNÄ.....	7
2.1	Katulapset	7
2.2	Lapsen oikeudet.....	10
2.3	Lasten kasvatus Keniassa.....	12
3	LAPSEN KEHITYS JA KOKONAISVALTAISEN TUKEMINEN	16
3.1	8-14 – vuotiaan lapsen kehitys	16
3.2	Lapsen kehityksen tukeminen	19
4	BLUE CROSS INTERNATIONAL	22
4.1	Kansainvälinen toiminta-ajatus	22
4.2	Blue Cross Kisumu	23
4.3	Kingdom Kids home ja Kisumu Children’s Remand home	25
5	KATULAPSITYÖN PROSESSI	29
5.1	Asiakkuuden alkaminen.....	29
5.2	Toiminta asiakkaan hyväksi	31
5.3	Asiakkuuden päättyminen	35
6	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN.....	38
6.1	Opinnäytetyön toteuttaminen kvalitatiivisena tutkimuksena	38
6.2	Aineiston keruu havainnoiden ja haastatellen.....	39
6.3	Teemakysely.....	41
6.4	Aineiston analysointi.....	42
7	TUTKIMUKSEN EETTISET KYSYMYKSET	45
8	OPINNÄYTETYÖN TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET	48
9	POHDINTA	52
	LÄHTEET	56
	LIITTEET	59

1 JOHDANTO

Tulenko elämään aikuiseksi? Kysyi 9-vuotias katupoika keskustellessamme hänen elämästään kadulla ja Blue Cross Kisumun tarjoamasta avusta. Kysymys kuvaa hyvin monen katulapsen ajatusmaailmaa ja kokemaa siitä, kuinka haastavaa elämä katulapsena voi olla.

Tämän opinnäytetyön taustalla on Lapin ammattikorkeakoulussa kevään 2016 aikana suoritettu kansainvälinen työharjoitteluvaihto Keniassa katulapsityötä tekevässä organisaatio Blue Cross Kisumussa. Organisaatiolla on kaksi ohjelmaa, joista ensimmäisellä he pyrkivät auttamaan katupoikia pois katulapsielämästä ja toisella he auttavat ohjelmaan mukaan lähteneitä lapsia pysymään koulutiellä ja palaamaan takaisin kotiin.

Tutkimusaiheen valinta oli jo ennen työharjoittelun toteutumista selvä. Katulapsi-ilmiö on melko vieras käsite Suomessa ja nykypäivän virallinen tutkimustieto ilmiöstä on hyvin vähäistä. Opinnäytetyöllä tuli olla myös sellainen tarkoitus, että siitä voi olla hyötyä muillekin kuin itse opinnäytetyön tekijälle. Opinnäytetyöllä pyritään lisäämään ihmisten tietoisuutta ja ymmärrystä katulapsista, heidän määrästään ja avun tarpeesta. Tekijänä toivon myös, että tämä herättää ihmisten mielenkiinnon kehitysmaiden ongelmiin ja etenkin lasten asemaan. Lasten tehtävä on kasvaa ja kehittyä turvallisessa ympäristössä ja heidän työtään läpi päivän kuuluisi olla leikki, ei selviytyminen.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millaista katulasten elämä on ja kuinka eri organisaatioiden ja järjestöjen ohjelmat heitä auttavat. Asetetut tutkimuskysymykset olivat: 1. Mitä katulapsityö on? 2. Mitä haasteita katulapsityössä kohdataan?

Katulapsi-ilmiö on maailmanlaajuinen ongelma, joka näkyy erityisesti kehitysmaiden arkisessa katukuvassa. Katulapset elävät turvattomassa ja pelokkaassa maailmassa. He joutuvat työskentelemään pitkiä päiviä kohdatakseen elämän perustarpeet, joita he eivät saa kotoaan ja vanhemmiltaan. Keniassa lasten oikeuksista ei juuri huolehdita eikä valtio tue katulapsityötä, vaan organisaatiot ja järjestöt joutuvat turvautumaan ulkomaisiin rahoituksiin, minkä jatkumisesta ei

koskaan ole varmuutta. Katulapsiohjelmat yrittävät ajaa katulasten asioita ja parantaa heidän elämänlaatuaan. Katulapsityö on hyvin moniulotteista työtä ja se vaatii työntekijältään kykyä muutoksiin ja vastuun kantamiseen. Katulapset ovat ehtineet kokea paljon pienen elämänsä aikana ja työntekijän on osattava kohdata lapsi kokonaisvaltaisesti ja tukea tätä tämän peloissaan ja ongelmis-
saan.

Opinnäytetyö on rajattu 8-14-vuotiaisiin poikiin, koska tämä on organisaatio Blue Cross Kisumun kohderyhmä. Ymmärtääkseen katulasten kokonaisvaltai-
sen tukemisen tarpeita opinnäytetyössä on perehdytty 8-14-vuotiaan lapsen kehitykseen ja kehitystehtäviin. Myös kulttuurin ymmärtäminen on olennaisesti osa lapsen kasvun ja kehityksen näkökulmassa.

Opinnäytetyö on päätetty rajata kesken aineiston keruun vain Blue Cross Kisumun työhön, alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen, koska eri järjestöiden katulapsityön toimintatavat ja niiden kohderyhmät vaihtelevat todella paljon. Blue Cross Kisumu toimeksiantajana toivoi myös, että he saisivat opinnäytetyön tuloksista englanninkielisen version, jotta he voisivat miettiä oman toimintansa kehitystä niiden perusteella, näin työn tuloksista on myös tarkempaa apua heille, kun tulokset kohdistuvat vain heihin eikä yleisesti useisiin toimijoihin.

2 KENIA KATULASTEN YMPÄRISTÖNÄ

"Imppaan liimaa ja bensiiniä, jotta en tuntisi yöllä kylmyyttä ja malariahyttysten pistoja" – 10 – vuotias katupoika

2.1 Katulapset

Termi "katulapsi" on 1980 – luvulla syntynyt termi, joka kuvastaa ketä tahansa lasta, jonka kasvuympäristönä toimivat kadut. Lapsella voi olla jotain yhteyksiä kotiinsa ja perheeseensä, mutta hän elää kaduilla ilman kunnollista aikuisen suojaa, turvaa ja valvontaa tai lapsi voi olla hylätty tai orpo, joka on täysin oman onnensa nojassa kaduilla. Katulasta käytetään myös terminä lapsista, jotka työskentelevät kaduilla, mutta menevät yöksi kotiinsa. Tässä opinnäytetyössä puhuttaessa katulapsista tarkoitetaan lapsia, jotka asuvat myös yöt kaduilla. Katulapset ymmärretään sosiaalisesti rakennettuna luokkana, joten termin käyttäminen virallisena terminä tutkimuksissa on haastavaa. Katulapsi-ilmiö on myös hyvin moninainen eikä sitä voi kuvata vain yhdellä käsitteellä ja niinpä sitä on hyvä tarkastella yhden tietyn yhteiskunnan ja sen lasten suhteen kautta. (Protection and promotion of the rights of children working and/or living on the street 2011, 9-10; Hujala & Norlamo 1995, 12.)

Katulapsien määrää koko maailmassa tai edes yhdessä kaupungissa on mahdotonta tietää. Syytä katulasten olemassaololle on lähes yhtä paljon kuin katulapsia itsessään. Eniten katulapsista oletetaan kuitenkin olevan poikia, 13–14 – vuotiaita, jotka ovat ajautuneet päihteiden käyttöön, aikaiseen seksuaaliseen toimintaan tai ovat joutuneet hylätyiksi tai orvoiksi (Protection and promotion of the rights of children working and/or living on the street 2011, 10). Karkea arvio, mikä ei perustu faktatietoon on, että maailmassa olisi yli 100 miljoonaa katulasta. Yksi syy siihen, miksi on mahdotonta arvioida luotettavasti, paljonko katulapsia on, on se, että monien maiden viranomaiset pitävät kiinni matalista arvoista yrittääkseen hillitä arvostelua sekä kotimaassa että ulkomailla (Butcher 1997, 38).

Katulapsi-ilmiöön ovat vaikuttaneet suuresti muun muassa hiv, köyhyys ja muuttovirta maaseudulta kaupunkiin. Katulapsia pelkästään pienessä kaupungissa Kisumussa, jonka väestöluku oli vuonna 2009 409 928, on noin tuhat. Koko Ke-

niassa, jonka väestöluku on 46,05 miljoonaa, katulapsia on jopa kymmeniä tuhansia. Köyhyys ja perheiden hajoaminen on katsottu suurimmaksi syyksi katulasten olemassaoloon, mutta nykypäivänä erityisesti nuorten keskuudessa kasvaneet yhteiskunnalliset syyt ovat lisänneet muuttovirtaa. Osa katulapsista ja –nuorista ovat niin kutsuttuja seikkailijoita, jotka uskovat kaupunkielämän olevan helpompaa ja parempaa kuin maaseudulla. Todellisuus on kuitenkin lopulta jostain ihan muuta koulutuksen sekä luku- ja kirjoitustaidottomuuden vuoksi. Monet pakenevat myös kodeistaan koetun väkivallan tai heitteillejätön takia. Mikäli vanhemmat eroavat tai toinen vanhemmista kuolee, jäävät lapset usein unhoon. Mikäli perheen isä kuolee, suku hylkää äidin ja lapset, koska he kokevat, että nainen on tappanut miehensä tämän kuollessa ensin. Leski ei voi myöskään saada työtä, jolloin hänellä ei ole varaa ruokkia saati kouluttaa lastaan. Jos perheen äiti kuolee ja isä ottaa uuden vaimon, ei tämä voi huolehtia toisen naisen lapsista. Niinpä lapset kokevat saavansa paremman elämän kadulta. (Huusko 2006; Hujala & Norlamo, 1995, 10–12; Maailmanpankki 2016.)

Niin kutsuttuja kadulle ajavia tekijöitä ovat myös muun muassa HIV/AIDS, varhain solmitut pakkoavioliitot, sodat, luonnonkatastrofit, pahoinpitelyt sekä monet muut syyt. Kadulle on myös niin kutsuttuja houkuttelevia tekijöitä. Näitä ovat muun muassa vapaus, itsemäärääminen, taloudellinen itsenäisyys, seikkailunhalu sekä katujen ystäväjengit (kuva 1.). Nämä ovat myös tekijöitä, jotka hankaloittavat lasten ja nuorten halua ja tahdonvoimaa lähteä pois kadulta tilaisuuden tullen. Jokaisella katulapsella ja –nuorella on oma henkilökohtainen tarinansa vaikuttavista tekijöistä katuelämään. (Protection and promotion of the rights of children working and/or living on the street 2011, 12.)

Kuva 1. Katujengit päiväsaikaan ovat pieniä, iltaisin jengit yhdistyvät isommiksi joukoiksi. Kuva: Siiri Miettinen

Ilmasto ja kulttuuri osaltaan vaikuttavat myös siihen, että kehitysmaissa katulapset ovat enemmän näkyvillä. Köyhyys ja ilmasto vaikuttavat monissa maissa siihen, että ihmiset asuvat osan elämästään ulkosalla ja siihen on totuttu. Myös lasten työnteko on hyväksyttyä ja osa arkista elämää, jolloin katulapset eivät kiinnitä niin paljon huomiota itseensä muiden lasten seassa.

Useimmat Kenian katulapsista ovat pahasti koukussa liiman ja bensiinin imppaamiseen. Liimapullo naaman edessä (kuva 2.) katsotaan leimaavaksi tekijäksi ja heitä vieroksutaan ja jopa pelätään ja unohdetaan fakta, että he ovat vain lapsia. Heidät on leimattu poliisien häiritsijöiksi ja yleisen pelon vallitsijoiksi. (Kilbride, Suda & Njeru 2001, 2-3.) Yleisimmät syyt erinäisten päihteiden käyttöön lapsien itsensä mukaan ovat kuitenkin nälän turruttaminen, ongelmien unohtaminen sekä itsensä rohkaisu vaarojen kohtaamiseen. Yleinen yhtäläinen tekijä on kuitenkin lähes kaikilla maailman katulapsilla; he ovat kovia tekemään töitä ja tienaat vähän.

Kuva 2. Katupoika liimaa haistelemassa. Kuva: Siiri Miettinen

2.2 Lapsen oikeudet

Katulasten kanssa työskentelyllä pyritään lähtökohtaisesti turvaamaan jokaisen lapsen oikeudet. Yhdistyneiden kansakuntien solmiman lapsia koskevan ihmisoikeussopimuksen mukaan lapsen perusoikeuksiin kuuluvat: terveys, koulutus, tasa-arvo ja turvan takaaminen (Lapsen oikeuksien sopimus 1989). Mikään näistä ei kuitenkaan toteudu katulasten elämässä, mikäli heitä ei kukaan auta. Sopimuksen toteuttaminen Keniassa on kuitenkin vasta niin alussa, jos sen voi sanoa edes alkaneen, että sen tavoitteisiin on vielä matkaa. Räikeitä esimerkkejä lasten oikeuksien toteutumattomuudesta ovat muun muassa turvattomuus, lapsisotilaat, kouluttamattomuus sekä lapsityövoiman käyttö. (Karling, Ojanen, Sivén, Vihunen & Vilén 2008, 10–12.)

Yhdistyneiden Kansakuntien lapsen oikeuksien sopimus on lapsia koskeva ihmisoikeussopimus. Sopimus koskee kaikkia alle 18-vuotiaita ja luettelee lapsille kuuluvat ihmisoikeudet. Jokaisella valtiolla on vastuu toteuttaa vaadittavat oikeudet. Lapsen oikeuksien sopimus hyväksyttiin Yhdistyneiden Kansakuntien

yleiskokouksessa 20.11.1989. Sopimusta kehitetään jatkuvasti vastaamaan muuttuvan maailman haasteita. Sopimuksessa on neljä yleistä periaatetta; syrjimättömyys, lapsen edun huomioiminen, oikeus elämään ja kehittymiseen sekä lapsen näkemysten kunnioittaminen. Koko sopimus on kuitenkin kolmiosainen ja sisältää yli 50 artiklaa. Sopimus on hyvin uusi ja on vasta alettu ymmärtää, että lapsi on yksilö, jolla on oma arvonsa. Jokaisella lapsella on oikeus erityiseen huolenpitoon ja suojeluun sekä myös omaan mielipiteeseen ja kuulluksi tulemiseen. Lapsella on oikeus elämään, ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapauteen, mielipiteeseen sekä moneen muuhun. Lapsen oikeuksien noudattamisen valvomiseen on asetettu komitea jolle valtiot ovat velvollisia raporttimaan tilanteestaan. Raporttien myötä komitea antaa jokaiselle valtiolle suositukset niistä toimenpiteistä, joihin valtion tulisi ryhtyä, jotta sopimus tulisi täytännön. (Lapsen oikeuksien sopimus 1989; Lastensuojelun keskusliitto 2016.)

Bartlettin (2002, 61–63) mukaan lasten fyysinen ympäristö määrittelee osin lasten oikeuksien toteutumista. Katulasten elämässä jo monet lasten oikeuksista jäävät toteutumatta, kuten turva ja hoiva, mutta lähes rahaton katuelämä tuottaa monia muitakin ongelmia. Kaduilla lapset eivät saa puhdasta juomavettä, he ovat ympäri vuorokauden saasteiden armoilla ja saattavat useinkin syödä esimerkiksi roskakoreista tai muiden tähteitä (kuva 3.). Nämä aiheuttavat suuren riskin lasten terveydelle; heille voi tulla aliravitsemusta, ripulia, koleraa, infektiota ja monia muita tauteja ja sairauksia. He eivät myöskään kykene huolehtimaan omasta hygieniastaan. Erityisesti yöaikaan heidän nukkuessaan he ovat monin eri tavoin vaarassa tulla ryöstetyksi, raiskatuksi tai pahoinpidellyksi eikä heillä ole myöskään suojaa malariahyttysiä vastaan. Lapsen tavanomainen kehittyminen vaatii leikki- ja pelivaiheiden läpikäynnin. Lapsen motorinen ja kognitiivinen kehitys jäävät helposti vajavaisiksi sekä sosiaaliset taidot alikehittyneiksi. Kouluttamattomuuden takia he voivat jäädä kirjoitus-, luku- ja laskutaidottomiksi ja päihteiden, erityisesti liiman, käyttö voi viedä puhekyvynkin.

Kuva 3. Katupoika on etsimässä viemäristä jotain syötävää tai ruokaan vaihdettavaa. Kuva: Siiri Miettinen

Lasten tulee saada elää ilman nälkää, heitteillejättöä ja pahoinpitelyä, jotta he voivat kasvaa kokonaisvaltaisesti. Lapset eivät ole kenenkään omaisuutta eivätkä he ole avuttomia hyväntekeväisyyskohteita. Lapset ovat ihmisiä. Lapsi on yksilö, osa perhettä, osa yhteisöä, jossa hän sekä oikeuksiensa että oman ikätasonsa velvollisuuksiensa kautta kehittyy. Perusturva ja elintaso pitää kuulua kaikille, se ei ole etuoikeus vain muutamille. Valtioiden tulisi harkita kaikkia keinoja lasten edun toteutumiseksi. (Convention on the rights of the child, 2014.)

2.3 Lasten kasvatusta Keniassa

Ymmärtääksesi lasten elämää kadulla, sinun tulee ymmärtää myös lasten rooli ja kulttuuri kyseisessä maassa. Afrikkalaisten lapsuudet vaihtelevat todella paljon, niinpä tässä tekstissä keskitytään kenialaisiin lapsiin. Lapsuutta ja kulttuuria ei voi ajatella yhtenä samanlaisena kappaleena. Keniassa on tuhansia eri heimoja, joilla kaikilla on omat kulttuuriset aspektinsa. Myös julkisuuteen tuotu kuva Keniasta on usein jotain aivan muuta, mitä sen todellisuus on. (Ennew 2003, 10; Paloheimo 2007, 451–452.)

Yli puolet Kenian asukkaista on lapsia ja nuoria. Koska koulunkäynti maksaa ja työssäkäyville äideille ei juuri löydy lastenhoitoapua, köyhyys- ja kouluttamattomuuskierteet jatkuvat (Ennew 2003,11). Vanhemmilla ei ole varaa maksaa lapsen koulun käyntiä, tämä ei aikuisena saa virallista työtä ilman koulutusta, jolloin tällä ei ole varaa maksaa oman lapsensa koulutusta. Viranomaiset antavat muun maailman ymmärtää, että heillä on ilmainen koulutus, mutta mikäli et pysty ostamaan kallista koulupukua ja maksamaan opettajalle, opettaja lähettää sinut kotiin (kuva 4.).

Kuva 4. Tyttö, jolla on koulupuku, mutta on lähetetty kotiin, koska ei ole varaa maksaa opettajalle. Kuva: Siiri Miettinen

Perinteisesti suku tai kylän muut asukkaat hoitavat lapset mikäli biologiset vanhemmat eivät ole kiinnostuneita tai kykeneväisiä hoitamaan heitä. Lasten liikkuminen ja hoivaaminen suvussa on ollut tavallinen hyvinvoinnin varmistaminen sekä nuorille että vanhoille. Nuoret voivat auttaa vanhempia fyysisissä töissä, esimerkiksi kuokkimalla maata, jotta voidaan kasvattaa vihanneksia tai pilkkomalla kaisloja jotta voidaan tehdä mattoja ja patjoja (kuva 5.). Näistä vanhemmat voivat tienata rahaa sekä kustantaa lasten koulunkäynnit. Vaikka vain 18 %

Kenian maasta on hedelmällistä vihannesten ja muiden elintarvikkeiden kasvatukseen, se on paikallisten suurin tulon lähde (Rickhards 2005, 26).

Kuva 5. Mummo tekee orpolapsen tuomista kaisloista patjaa, jossa he voivat yhdessä nukkua tai myydä saadakseen kupillisen puuroa. Kuva: Laura Musta.

Hökkelikylä, slummi, sähköttömyys, vedettömyys, lika, saasta, hygienian puute, kouluttamattomuus ja työttömyys ovat sanoja, jotka kuvaavat monen kenialaisen elämää (kuva 6.). Kenia on tunnettu hyvästä julkisesta ulkokuoresta ja sen ylläpitämisestä. Todellisuus maan sisällä on kuitenkin paljon karumpi. Maa on todella pahoin korruptoitunut ja korkeampi luokkaista kansaa kyllä löytyy, jonka avulla kulissia on hyvä pitää yllä. Maan köyhimpään väestöön kuuluvat ovat kuin unohdettuja. Monet katulapsia auttavat järjestötkin pyörivät lähes varatta tai saavat lahjoituksensa jostain muusta maasta. Keniassa ei sosiaaliturvaa väestölle ole, kaikki on tienattava itse ja jos siihen et kykene, elät rahatta. ”Se on jokaisen oma valinta” totesi viranomaisen katulasten oikeudenkäynnissä keskustellessamme maan lakijärjestelmästä ja ihmisarvoista.

Kuva 6. Paikallinen Kisumulainen katukuva; 7 asuntoa ja liiketilaa. Kuva: Siiri Miettinen.

Luoman, Mäntymaan, Puuran ja Tammisen (2008, 85–95) mukaan perimä ja kokemusmaailma määrittävät lapsen kasvua ja kehitystä ja biologia ja sosiaalinen vuorovaikutus muokkaavat lasta. Ihminen ei kehity vain yhden tekijän perusteella, vaan kehitys tapahtuu kokemuksien ja ympäristön muokatessa geenien tarjoamia mahdollisuuksia samalla kun ihminen itse muovaa omaa ympäristöään. Vanhemman tehtävä kasvattajana on toimia lapsen ja kulttuurin kehittyvän suhteen muuttajana, uudistajana sekä suodattajana. Lapsen perinnölliset ominaisuudet ovat muokkautuvia, joihin vanhempi voi kasvatuksellaan vaikuttaa.

3 LAPSEN KEHITYS JA KOKONAISVALTAINEN TUKEMINEN

”19 – vuotias mies: ”muminaa”

Minä: anteeksi mitä sanoit?

Mies: ”muminaa”

Kollega: hänen aivonsa ovat surkastuneet imppaamisesta eikä hän enää kykene tuottamaan selkeää puhetta” – Keskustelu jalkapallokentän laidalla

3.1 8-14 – vuotiaan lapsen kehitys

Suuri osa Kenian katulapsista on 8-14 – vuotiaita poikia. Keskilapsuus eli latenssi-ikä kattaa ikävuodet noin seitsemästä kahteentoista. Sinkkosen (2010, 31) mukaan keskilapsuudessa kuuluisi näkyä huolettomuus, hyvien ystävyys-suhteiden syntyminen sekä kavereiden kanssa koettuja seikkailuja. Keskilapsuudessa lapsi on alkanut tunnistamaan oman pienuutensa ja voimattomuutensa ja on jättäytynyt pois uskomuksesta, jossa on voittamaton ja maailman vahvin supersankari. Lapsi on usein sopeutuva ja yhteistyökykyinen, mutta ajoittain myös vielä vanhempiin takertuva ja huomiota ja tukea kaipaava (Vanhempainnetti, 2016). Keskilapsuuden tavoitteena onkin luoda psyykkistä pohjaa omalle aikuistumisen kehitykselle, jotta teini-ikään saavuttaessa mieli olisi valmistautunut kuohuntaan, jota hormonimyrskyt tuovat tullessaan. (Sinkkonen 2010, 31–32.)

Lapsi oppii valtavasti uusia taitoja ja kehittyy entisissä varsin nopeasti. Heidän motoriikkansa kehittyy nopeaa tahtia ja entisten saavutusten rikkominen tuottaa heille mielihyvää. Lapsi tässä iässä on myös oikeudentuntoinen ja joskus jopa tarkka vartija. Oikea ja väärä on jyrkästi erotettu toisistaan eikä niiden välillä ole mitään vaihtoehtoja. Pojan miehisuus on vielä hauras ja hänen tulee puolustaa sitä kaikkia uhkia vastaan. Tässä usein ryhmä, kuten harrastusjoukkue, antaa suojaa ja tukea kun taustalla on samanmielinen joukko. Ryhmän ulkopuolelle jääminen on keskilapsuudessa olevalle täysi katastrofi. Keskilapsuus on vaihe, jossa oikean ja väärän taistelu kiinnostaa ja jossa lapselle on kehittynyt kyky tuntea syyllisyyttä. Lapsen ja nuoren kasvuun ja kehitykseen katsotaan vaikuttavan kolme asiaa; kypsyminen ja perimä, ympäristö sekä oma suuntautuneisuus ja aktiivisuus (Karling ym. 2008, 65). Kuten sanontakin kuuluu *”minkä lapsena oppii, sen vanhana taitaa”*, lapsena on helpompaa oppia uusia taitoja kuin

aikuisena. Ihminen oppii koko elämänsä ajan, mutta parhaimmat ikävuodet lapsen oppimiselle on kymmenestä kahteentoista ikävuoteen saakka. (Sinkkonen 2010, 38–39.)

8- ja 14-vuotiaan lapsen välillä on iso ero kehityksellisesti. 8-vuotias on vielä pieni lapsi, kun taas 14-vuotias on jo murrosiän alkutaipaleella. Noin 8-11 – vuotiaille tyypillisiä piirteitä ovat muun muassa tunteiden ailahtelu ja toiminnallisuus. Tässä ikävaiheessa lapsen olisi hyvä alkaa oppimaan oma-aloitteisuutta sekä itsenäisyyttä. Lapselle voi antaa jo pieniä itsenäisiä tehtäviä kuten kotitöitä, lapselle on tärkeää tuntea itsensä tarpeelliseksi sekä olevansa luottamuksen arvoinen. Lapselle on vielä tässä iässä tärkeää leikkiminen ja touhuilu. Lapsen yksilöllisyys alkaa pikku hiljaa vahvistua ja sopivat haasteet innostavat lasta. Lapsen lukutaito ja sanavarasto kasvavat hurjaa vauhtia ja lapsi oppii jo ajattelemaan johdonmukaisesti sekä tekemään älyllistä päättelyä. Lapsi on kuitenkin vielä pieni ja tarvitsee onnistumisen kokemuksia, mutta myös epäonnistumisia, näille tulisi löytää sopiva tasapaino. Lapsi myös aika-ajoin tuntee olonsa pieneksi ja epävarmaksi isossa ja pelottavassa maailmassa ja käpertyy vielä vanhempiin kiinni. Lapsen moraalinen kehitys saa lapsen ottamaan muiden tunteita huomioon sekä kehittää lapsen empatiakykyä. Myös hänen ajattelukykynsä kasvaa ja hän alkaa ymmärtää syysuhteita. Tässä iässä hän oppii suunnittelemaan toimintansa sekä pohtimaan sen mahdollisia seurauksia. (Vanhempainnetti, 2016.)

Varhaismurrosiässä, noin 11–15 –vuotiaana, alkaa nuoren kypsyminen itsenäisyyteen. Nuoren kehitys on nopeaa ja laaja-alaista, hän kokee suuria fyysisiä muutoksia sekä hänen seksuaalisuutensa alkaa lisääntyä. Nuorille tyypillisiä piirteitä ovat tunne-elämän kuohunnat sekä kriittisyys. Nuori oppii kyseenalaistamaan aiemmin oppimansa ja kuulemansa. Nuoren ajattelutapa on kuitenkin usein hyvin mustavalkoista; asia on joko hyvä tai paha, mitään välimuotoja tai poikkeuksia ei ole. Oli lapsen ikä mikä tahansa, lapsi tarvitsee aina vanhempiin ja heidän aikaa. Turvalliset ja ymmärtävät vanhemmat, jotka luovat turvalliset ja perustellut rajat luovat hyvän kasvuperustan lapselle. Lapsi tarvitsee pitkän ja kiireettömän lapsuuden, jossa hän on hyväksytty sekä tulee kuulluksi ja nähdyksi. Lapsen omaa vastuuta ja itsenäisyyttä ei tulisi korostaa liikaa, varhainen irtautuminen kotoa on suuri riski. Lapsen tulee olla kehityksellisesti valmis

tai jotain lapsen kasvussa voi jäädä kesken. Koti syntyy vanhempien tai muun huoltajan, läsnäolosta (kuva 7.). (Vanhempainnetti, 2016.)

Kuva 7. Kuvassa orvoiksi jääneet sisarukset, jotka paikallinen mummo on ottanut hoitaakseen sekä työntekijät kotikäynnillä. Takana vasemmalta: sosiaalityöntekijä, mummo, sosiaalityöntekijä, opiskelija sekä edessä kolme sisarusta. Kuva: Laura Musta.

Mannerheimin lastensuojeluliitto (2015) on julkaissut ”Kymmenen Koota”, joita lapsi ja nuori tarvitsee vanhemmiltaan. Vanhemman tulisi *kohdata* lapsi, viettää tämän kanssa aikaa ja olla aidosti läsnä, saatavilla ja lähestyttävissä. *Kiinnostuminen* lapsesta ja tämän tärkeistä asioista, pyytää kertomaan niistä ja *kertoa* miksi lapsi itse on tärkeä. Lapsen *kehuminen* juurtuu mieleen, vahvuuksien korostaminen ja onnistumisten huomaaminen saavat positiivisen kuvan lapseen. *Kuunteleminen* ja *koskettaminen* antavat lapselle läheisyyttä ja mahdollisuuden purkaa huoliaan ja ongelmiaan. Lapsen kanssa tulee kuitenkin olla jämää ja *kasvattaa* rajojen ja rakkauden kanssa. Lasta tulee *kestää* niin hyvinä kuin huonoinakin päivinä ja hänen tulee antaa ilmaista tunteensa avoimesti. Lapsen elämään olisi hyvä *koettaa eläytyä*, sillä olemmehan kaikki olleet joskus nuoria.

Täytyy kuitenkin myös muistaa *katsoa itseensä* ja pitää itsestään myös vanhempana huolta. Avun hakeminen ei tee vanhemmasta huonoa.

3.2 Lapsen kehityksen tukeminen

Kokonaisvaltainen tukeminen tarkoittaa, että ihminen otetaan huomioon ja tarkastellaan kokonaisena persoonana; sekä ihmisen fyysinen, psyykinen että sosiaalinen ulottuvuus. Rauhalan (2005, 18, 55–56) mukaan holistisen eli kokonaisvaltaisen ihmiskäsityksen ihmisen olemuspuolet eivät ole erillisiä osia, vaan ne edellyttävät toistensa olemassaoloa ja ne ovat kaikki välttämättömiä, että voidaan puhua aidosta ihmisestä. Ihmisen psyykinen ulottuvuus eli tajunnallisuus tarkoittaa ihmisen olemassaoloa psyykkisenä ja henkisenä toimintona. Tajunnallisuudessa asiat ilmenevät tunteina, tahtona ja ymmärtämisenä eikä niissä ole mitään käsin kosketeltavaa. Kun ihmisen tajunnallisuuteen pyritään vaikuttamaan esimerkiksi opettamalla tai kasvattamalla, muutokset tapahtuvat hitaasti. Situationaalinen ulottuvuus käsittää ihmisen olemassaolon suhteessa ympäröivään todellisuuteen. Situationaalius ihmisen olemisen muotona näkyy minuuden muodostamisena. Sen kautta muodostuneet puolet itsestä ovat tärkeitä oman persoonallisuuden ja identiteetin kannalta. Viimeinen eli fyysinen ulottuvuus eli kehollisuus kiteytyy olemassaolosta orgaanisena tapahtumana. Kehollisen olemisen ytimenä toimii elämä; kehon toiminta, kuten sydämen lyönti ja lihasten toimivuus, on välttämätöntä elämän kannalta. Kun yhdessä näistä olemuspuolista tapahtuu jotakin, se heijastuu välittömästi muihinkin osiin. Tämä tarkoittaa sitä, että vain yhden olemusmuodon tarkastelu antaa kuvan vain osasta siitä, mitä ihmisessä tapahtuu tarkasteluhetkellä. Käytännön asiakastyöntekijän lähtökohtana työssä on hänen oma kokemusmaailmansa. Ensisijaisesti työntekijä nojautuu omien kokemuksiansa perusteella rakentuneeseen ihmiskäsitykseen ja sen tuottamaan arvomaailmaan. Ammatillisena työntekijänä hänen tulisi kuitenkin nojautua tieteelliseen tutkimukseen ja sen tuomaan tietoon. (Keski-Luopa 2009, 277–278; Pihlanto 2008, 11–13; Rauhala 2005, 18, 55–56.)

Kokonaisvaltaiseen tukemiseen kuuluu erityisesti lapsen elämäntilanteen ja elinympäristön ymmärtäminen ja tunteminen (Rauhala 2005, 33). Lapsi tulee nähdä kokonaisena ihmisenä, ei ainoastaan silloin kun hänellä on joku tarve tai

hätä. Lapsi tulee nähdä ja kohdata, olla läsnä, ottaa vakavasti, mutta antaa myös tilaa. Näin lapselle syntyy kokemus, että hän on ihmisenä tärkeä ja arvokas. Hellstenin (2001, 49) mukaan lapsen kohtaaminen antaa merkityksen tämän olemassaololle (kuva 8.). (Mattila 2003, 76–77.)

Kuva 8. Paikallisille orpolapsille jaetaan Suomesta lahjoituksena saatuja ehjiä vaatteita, pehmoleluja sekä tarroja. Kuva: Siiri Miettinen.

Kokonaisvaltaisen auttamisen keskus on lapsen kohtaamisessa, jonka päämäärinä ovat kokonaiseksi ihmiseksi tuleminen sekä olemassa olon löytäminen, mutta myös eheys ja terveys. Vaikeissa olosuhteissa, kuten katulapsien tilanteessa, elävien lasten kohtaamisessa tulee kiinnittää erityistä huomiota kokonaisvaltaiseen ja myötäelävään kohtaamiseen. Katulasten ongelmat usein saavat alkunsa välinpitämättömästä kodista, huolenpidon puutteesta sekä turvattomuuden ja yksinäisyyden tuntemisesta. Lasten jokapäiväiset tarpeet ovat fyysisiä; ruoka, juoma, vaatteet, turvallisuus, mutta lapsi tarvitsee apua ja tukea myös emotionaalisella tasolla. Lapsi oppii luottamaan, rakastamaan sekä vastaanottamaan rakkautta omasta kokemuksestaan vanhemmiltaan sekä muilta läheisiltään. Näiden turvallisuuden tunteiden puuttuessa lapsen kehitys on jäänyt kesken ja niiden palautuminen vaatii pitkän luottamuksellisen prosessin.

Haavoittunut lapsi voi kuitenkin kasvaa kokonaisvaltaiseksi ihmiseksi, jos hän saa lähelleen turvallisen aikuisen, joka näkee lapsen kokonaisvaltaisesti ja ottaa vastaan kaikki lapsen tunteet. (Hellsten 2001, 59–60; Mattila 2003, 59–61.)

Kokonaisvaltaisessa tukemisessa ja lapsen kohtaamisessa on työntekijän osattava olla hienovarainen. On hyväksyttävä lapsen hengellisyys ja uskonnollisuus sekä huomioida tämän elämänskatsomukseen liittyvät tarpeet ja myös vastata niihin. Lapsen hengellinen avun tarve tulee kohdata tämän omista lähtökohdista ja uskonnollisesta vakaumuksesta. Katulapset tulee nähdä aktiivisina, vastuullisina ja ennen kaikkea tasavertaisina. Auttamistyö kohdistuu katulapsen fyysisen, psyykkisen, sosiaalisen ja hengellisen osa-alueiden tukemiseen, mutta suurimmaksi osaksi tämän koko elämäntilanteeseen. Holistisen ihmiskäsityksen mukaan ihmisen tarpeisiin, vaikeuksiin, haasteisiin ja elämään on aina monta tarkastelunäkökulmaa. (Nykänen 2006, 84.)

4 BLUE CROSS INTERNATIONAL

"Vaatteeni ovat resuisia eikä minulla ole reppua, mutta Blue Crossin ansiosta olen koulussa!" – Kingdom Kids – kuntoutusyksikössä asuva poika

4.1 Kansainvälinen toiminta-ajatus

International Blue Cross (suom. kansainvälinen Blue Cross) on maailmanlaajuisen terveyden edistämisen organisaatio, joka auttaa alkoholin ja huumeiden kanssa taistelevia. Kansainvälisesti Blue Cross ei siis suinkaan tee pelkkää katulapsityötä. Blue Cross toimii yhteensä kolmella eri mantereella 41 eri maassa. Blue Cross on perustettu vuonna 1886 Sveitsissä ja sen piirissä työskentelee nykyään yli tuhat terveysalan ammattilaista. (International Blue Cross 2011.)

Kansainvälisen Blue Crossin arvoihin kuuluvat ylivertaisuus, voimaantuminen, kattavuus, solidaarisuus, arvostaminen sekä vapauttava hengellisyys. Ylivertaisuudella he tarkoittavat erinomaista suoriutumista ja palvelua, heillä on korkeat standardit omalle työlleen. He myös lupaavat aidosti osallistavaa työtettä, jolla he voimaannuttavat kumpaakin osapuolta. He kokevat, että hyvät työtulokset ovat juurtuneet luottamukselliseen, rakastavaan ja jatkuvaan heijastavaan työilmapiiriin. Kansainvälinen Blue Cross on avoin kaikille, se ottaa avoimesti vastaan koko maailmanlaajuisesti kaikki, jotka haluavat olla osallisena Blue Crossin arvojen ja päämäärien toteuttamisessa. He luovat painoarvon yhteenkuuluvuudelle sekä toisen arvostamiselle. Jokainen asiakas vaikeista riippuvuuksistaan huolimatta on yhdenvertainen ja ansaitsee arvostuksen sekä uskon parantumiseen. (International Blue Cross 2011.)

Kansainvälisellä Blue Crossilla on neljä päätehtävää. Blue Cross organisaatioista 26 % on keskittynyt yksityiskohtaisemmin vain ennaltaehkäisyyn. He työskentelevät lasten ja nuorten parissa kouluissa ja vapaa-ajan tapahtumissa pyrkien ennaltaehkäisemään alkoholin ja huumeiden käyttöä sekä niistä johtuvia riippuvuuksia. Toiset 26 % organisaatioista keskittyy riippuvuuksista kärsivien hoitoon ja neuvontaan. Ne keskittyvät erityisesti hoitolaitoksiin, joissa uskotaan terapeutin yhteisön auttavuuteen ja tarjotaan ympäristö, jossa asiakkaat voivat asua muutaman kuukauden ajan katkaisuhoidon jälkeen. Laitosten tarkoituksena on tuottaa asiakkaille sellaisia työkaluja elämään, että he kykenevät kieltäy-

tymään päihteistä ilman jatkuvaa tukihenkilön läsnäoloa. Organisaatioista 19 % hoitaa jälkihuoltoa. Ne järjestävät itseapu – kursseja, joilla pyritään ennaltaehkäisemään retkahduksia. Koko maailmanlaajuisesti Blue Crossilla on yli 400 itseapu – kurssia. Organisaatioista 15 % työskentelee alkoholin käytön linjausten sekä niiden puolesta puhumisen parissa. Tämän hetkinen fokus työskenteilyssä on Afrikan maissa, joissa säädöksiä päihteistä ei ole lainkaan tai niitä ei ole otettu työkaluiksi ennaltaehkäisyyn. Loput 14 % organisaatioista on mukana toiminnassa, jotka eivät kuulu näihin neljään kategoriaan. Esimerkiksi keskuksia, joihin riippuvuudesta kärsivät ihmiset voivat tulla viettämään päiväänsä, olivat he päihteiden vaikutuksen alaisena tai eivät. (International Blue Cross 2011.)

4.2 Blue Cross Kisumu

Blue Cross Kisumu on perustettu 20.1.2009 Ishmael Shemin johdosta, joka edelleen johtaa tänäkin päivänä kyseistä organisaatiota. Blue Cross Kisumu työskentelee lasten kanssa heidän omassa Kingdom Kids home ohjelmassa, kadulla sekä paikallisessa lastenvankilassa. Blue Cross Kisumun työntekijämäärät vaihtelevat paljon, koska lähes jokainen työntekijä on vapaaehtoinen. Työharjoittelijan paikalla ollessa työntekijöitä oli yhteensä 12 ja vain kolme heistä saa minkäänlaista palkkaa. Pisimmän uran kokeneet toimivat sosiaalityöntekijöinä ja nuoremmat työntekijät ovat ohjaajia. Virallista koulutusta sosiaalityöstä ei löydy keneltäkään.

Blue Cross Kisumu toimii täysin lahjoitusten avulla, he eivät saa Kenian valtiolta lainkaan avustuksia tai lahjoituksia. Suurimmat tämän hetkiset lahjoittajat ovat IOGT-NTO movement East Africa, joka myöntää heille Blå Kors Sverige (Ruotsin Sininen risti) avustusrahan puolentoista vuoden ajalle. Ajan lähestyttyä loppua he hakevat rahoitusta uudestaan ja mikäli jonain päivänä rahoitus katkeaa, heidän työnsä katkeaa myös. Vuosien 2015–2016 rahoituksen määrä Ruotsin Siniseltä ristiltä oli noin 197 120 SEK (noin 21 000 €). IOGT-NTO tekee itse paljon koulutavara lahjoituksia kuten koulupukuja ja kenkiä, ilman näitä Blue Cross Kisumu ei voisi lähettää asiakkaitaan takaisin koulutielle (kuva 9.). (Blue Cross Kisumu 2017; Blue Cross plan of operation 2015-2016.)

Kuva 9. IOGT-NTO:n lahjoituksena koulupukuja, kenkiä ja kirjoja. Kuva: Blue Cross Kisumu.

Blue Cross Kisumu on yhteisöpohjainen organisaatio. He työskentelevät lasten ja perheiden kanssa, jotka taistelevat päihdeongelmien kanssa. Heidän tavoitteenaan on mobilisoida päihteiden käytön ennaltaehkäisyä sekä tehdä intervensioita päihdeperheisiin. Heidän tähtäimenään on päihteetön yhteisö. Blue Cross Kisumu järjestää päihteiden käytön tietoisuuden ohjelmia ja luentoja, kuntoutusta ja katkaisuhoidoja, sekä apua lapsille ja nuorille, jotka käyttävät päihteitä. He ajavat terveellisiä elämäntapoja ilman minkäänlaista päihteiden käyttöä. Heillä on myös pyrkimyksenä vaikuttaa yleisiin käytäntöihin sekä lainmukaisiin linjauksiin päihteiden säätelyistä. (Blue Cross Kisumu 2017.)

Blue Cross Kisumulla on kuntoutuskeskus Kingdom Kids home, jossa sijaitsee myös heidän toimistonsa (kuva 10.). Tällä hetkellä he tukevat 280 päihteitä käyttäneen lapsen koulunkäyntiä sekä ala-, ylä- että ammatillisissa kouluissa. He tukevat 80 toipumassa olevaa päihteiden käyttäjää ja heidän perheitänsä tukiryhmillä sekä itseapukursseilla. Ryhmissä ja kursseilla opetellaan muun muassa taitoja, joita voi hyväksikäyttää itsensä ja perheensä elättämisessä kuten karjan hoitoa, pienviljelyä, perus matematiikkaa ja käden taitoja. (Blue Cross Kisumu 2017.)

Kuva 10. Kingdom Kids home. Kuva: Laura Musta.

"Alcohol out of every home, Christ into every home"

Blue Cross Kisumun motto; alkoholi pois jokaisesta kodista, Kristus jokaiseen kotiin.

4.3 Kingdom Kids home ja Kisumu Children's Remand home

Kingdom Kids home on Blue Cross Kisumun koti ja toimisto (kuva 11.). Talo sijaitsee Kisumun keskustan ulkopuolella kaupunginosassa nimeltä Kibos. Katulapset, jotka työntekijät saavat omalla työllään ja toiminnallaan pois kadulta ja mukaan heidän ohjelmaansa muuttavat kyseiseen kotiin. Kodissa on paikka yhteensä 14 pojalle. Työharjoittelijan aikana talossa asui seitsemän vakituista lasta, joista viisi kävi koulua. Talossa asuu myös nainen "mama", jolla ei ole omaa perhettä. Hän on antanut oman elämänsä tälle työlle ja toimii äitinä pojille, jotka ohjelmassa ovat mukana. Hän hoitaa kodin, ruuan ja lasten pyykit.

Kuva 11. Kingdom Kids home. Kuva: Siiri Miettinen.

Kun lapsi muuttaa Kingdom Kids kotiin, hän aloittaa kuntoutumisen välittömästi. Kun lapsi on päässyt eroon päihteistä, hänet laitetaan kouluun. Nämä kaksi poikaa, jotka eivät koulua käyneet, olivat toinen vielä uusi ohjelmassa. Hän on todella ujo eikä juuri puhu vieraille ihmisille, hän vain kulkee hiljaa mukana ja tarkkailee. Hän on pian kuitenkin aloittamassa koulua. Toinen poika on lievästi kehitysvammainen ja todella pahasti koukussa alkoholiin. Hänen äitinsä on käyttänyt paljon alkoholia raskausaikana sekä antanut lapselle alkoholia vaivakäisenä, jotta on saanut pidettyä tämän rauhallisena. Lapsen kehitysvammat johtuvat alkoholista eikä häntä voida päästää kouluun, koska hän saisi jostain hankittua itselleen alkoholia päivän aikana.

Kingdom Kids home auttaa myös koko kyläyhteisöä. Kylän naiset käyvät mamman luona lasten kouluaikaan kursseilla opettelemassa taitoja, joilla selvitä arkielämästä. He myös haluavat usein vain keskusteluapua ja purkaa pahaa oloaan. Lauantaisin on koko kylän tapahtuma Chipukizi-programme. Tällöin kaikki kylän lapset ja aikuiset ovat tervetulleita Kingdom Kids kotiin ja heille järjestetään oppitunteja viikoittain vaihtuvista aiheista, annetaan ruokaa ja juomaa sekä tehdään yhdessä kaikkea kivaa (kuva 12.). Lasten mielipiteitä kuunnellaan siinä, mitä oheistoimintaa päivään kuuluu, mutta työntekijät toimivat kuitenkin ohjaajina. Oheistoimintaa on muun muassa erinäiset pelit ja leikit kuten Kuka pel-

kää merirosvoa, koripallo tai musiikki- ja laululeikit. Chipukizi-ohjelman tarkoituksena on tuoda koko kyläyhteisö yhteen ja luoda yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä tietoisuutta päihteiden vaaroista. Näin työntekijät voivat myös kartoittaa kyläyhteisön tarpeita.

Kuva 12. Chipukizi-ohjelmassa aloitetaan jalkapallon pelu uudella pallolla. Kuva: Laura Musta.

Kisumu Children's Remand home on valtion laitos, joka on tarkoitettu alle 18-vuotiaille lapsille, jotka ovat ongelmissa lain kanssa. Koska lapsia muissakin ongelmissa, kuten heitteillejätön uhreja, orpoja, pahoinpideltyjä, on paljon ja laitoksia todella vähän, on Kisumu Children's Remand home ottanut myös lapsia, jotka eivät ole tehneet mitään rikollista. Lastenvankilassa oli työharjoittelijan työn aikana noin 120 lasta, nuorin 8 vuotta ja vanhin 17 vuotta. Osa lapsista oli tehnyt rikoksia, osa oli suojelussa ja muutamat olivat Kingdom Kids home ohjelmasta karanneita. Lapsista 82 oli odottamassa omaa oikeudenkäyntiään erinäisistä syistä. Osa oli tehnyt vakaviakin rikoksia kuten ryöstö, pahoinpityt tai jopa murha. Monet tytöt olivat tulleet haluamattaan raskaaksi ja synnytyksen jälkeen vieneet oman lapsensa esimerkiksi kaatopaikalle tai hukuttanut ja jäänyt tästä kiinni. (PSS 2011.)

Vankilassa käy perjantaisin opettaja, joka pitää koulua lapsille. Kaikki lapset istuvat samalla oppitunnilla, joten opetus ei ole ikätasoon kiinnitetty vaan yleistä

opetusta. He myös osallistuvat keskiviikkoisin ja perjantaisin Blue Cross Kisun pitämille tunneille. Päivät heillä kuluu töitä tehden ja pelaten vankilan pihalla. Lapset itse laittavat ruuan, siivoavat tilat, pilkkovat polttopuut ja pesevät vaatteensa. Töiden tekemiselle on jaettu vuorot, ja ne jotka eivät ole missään työvuorossa saavat vapaasti leikkiä ja pelata pihalla. Lapset ovat koko päivän suljetulla sisäpihalla, sisätilat lukitaan päivän ajaksi (kuva 13).

Kuva 13. Lastenvankilan lapset istuvat varjossa, koska sisätiloihin ei saa mennä. Kuva: Laura Musta.

Kun lapset saavat kutsun oikeudenkäyntiin, lähtee kaksi vankilan työntekijää sekä yksi Blue Crossin työntekijä käyttämään lapsia. Oikeudenkäynti on hyvin avoin ja nopeasti tapahtuva, samassa istunnossa saatetaan käsitellä kymmenkin eri lapsen tapaus ja kaikki ovat kuulolla. Lapsi kutsutaan tuomarin eteen, tuomarin avustaja lukee lapsen tapauksen, tuomari kysyy lapselta muutaman kysymyksen ja tämän perusteella tuomari tekee päätöksen, onko lapsi valmis palaamaan kotiin, palaako hän Remand home ohjelmaan vai lähetetäänkö hänet johonkin eri laitokseen. Mikäli lapsi päätetään lähettää eri laitokseen, tämä tarkoittaa sitä, että Remand home ei ole tarpeeksi tiukka paikka lapselle vaan lapsi tarvitsee tuomarin mielestä vielä tiukempaa kuria.

5 KATULAPSITYÖN PROSESSI

”Haluan päästä kouluun, voitko auttaa minua nyt?” – 13 – vuotias päihtynyt katuopika illalla klo 20.

5.1 Asiakkuuden alkaminen

Nykyaikainen katutyöskentely on lähtöisin 1950 – luvulta mallista, jossa pyrittiin yhdistämään sosiaalityöntekijät ja nuorten jengit heidän omalla reviirillään vähentääkseen jengiväkivaltaa. Silloisten mallien nuorisotyön tarkoituksena oli työstää yhteys institutionalisoitumisvaiheessa olevasta sosiaalityön sektorista kaduille, jossa nuoret ihmiset olivat vetäytymässä väkivallan, vandalismin, päihteiden, varastelun ja seksityön piiriin. Nykyaikainen työskentely pohjautuu samankaltaiseen malliin ja ajatteluun. Katulapsityön parissa työskentelevät jalkautuvat kaduille, jossa lapset viettävät suurimman osan ajastaan, kadun kulmiin, puistoihin, kauppoihin, rakennusten käytävälle (kuva 14.). Mennessään fyysisesti kadulle, työntekijät asettavat itsensä usein kilpailevaan asemaan katuympäristössä. Parittajat ja muut laittomien työntekijöiden etsijät osaavat tunnistaa uuden karkurin kadulta hetkessä ja katutyöskentelijöiden tulisi pystyä samaan. Samaan aikaan on tunnettava katujen aktiviteetit ja sosiaaliset aspektit, työntekijät asettavat itsensä ja nuoret riskiin lähestyessään heitä ja voivat vahingossa sekoittaa esimerkiksi huumekauppojen keskelle tai tappeluun parittajan kanssa yrittäessä viedä hänellä työskenteleviä nuoria. (Gibson 2011, 8-10.)

Kuva 14. Työntekijät ovat jalkautuneet kadulle kohtaamaan katulapsia. Kuva: Siiri Miettinen.

Jotta Blue Cross Kisumun asiakkaaksi voi päästä on läpäistävä tietyt kriteerit. Kuten on tullut jo esille, lapsien on oltava yli seitsemän mutta alle viisitoista vuotiaita. Toinen tärkeä kriteeri josta ei lipsuta on, että lapsen tulee sekä asua että työskennellä kadulla. Lapsen on oltava myös itse valmis muuttumaan ja muutokseen. Kaikki lapset käyvät läpi haastatteluprosesseja katuohjelmassa viikoittain. Heidän tulee johdonmukaisesti ja säännöllisesti käydä haastatteluissa. Katujen opettamat nuoret sujuvasti muuttavat omia kertomuksiaan siitä miten he päätyivät kadulle, mistä he tulevat ja kuinka he selviävät kadulla. Tällä tehdään seurantaa heidän päättäväisyydestä ja aidosta halusta muuttua sekä kertomusten todenperäisyydestä. Blue Cross Kisumulla on joka maanantai palaveripäivä, jolloin kaikki työntekijät tulevat toimistolle omien kenttäpäiväkirjojensa kanssa. Palaverissa käydään läpi kaikki edellisellä viikolla katuohjelmassa mukana olleet ja käydään keskustelua haastatteluissa olleista lapsista. Näissä palavereissa tehdään päätöksiä siitä, kuka poika ja milloin, pääsee mukaan heidän Kingdom Kid's home ohjelmaansa. Lapset, jotka ovat aiemmin olleet mukana ohjelmassa ja jättäytyneet pois kesken kaiken syystä tai toisesta voivat myös saada uuden mahdollisuuden parannukseen, mutta vasta jonkin ajan kuluttua. Lapset,

jotka haluavat toisen mahdollisuuden haastatellaan vielä tarkemmin, jotta paikat säilyisivät niille, jotka oikeasti haluavat muutoksen elämäänsä. Apua tarvitsevia on paljon, joten on oltava tarkkana siinä ketä auttaa, jotta vähäisillä varoilla tehty työ tuottaa mahdollisimman paljon tuloksia. (Blue Cross Kisumu, 2017.)

5.2 Toiminta asiakkaan hyväksi

Yksi yleisimmistä kokemuksista katulasten kanssa työskennellessä on, että työskentelet usein nuoren kanssa joka on hakattu, satutettu ja pahoinpidelty. Pakon edessä he ovat rakentaneet itselleen kilven suojellakseen itseään. He voivat olla etäisiä ja luottamattomia. Yleensä vain muutama ystävä ja sosiaalityöntekijä surevat katulapsen kuolemaa ja heidän tarinansa ja uskonsa katoavat nopeasti julkisuuden mielenkiinnosta. Väärin kohdeltujen ja sekä psyykkisistä että fyysisistä traumaista kärsivien lasten kanssa työskentelevillä ihmisillä on usein vihan, turhautumisen ja jopa toivottomuuden ja epätoivon tunteita, mutta ne ovat hyvin tavallisia. Työssä joutuu kohtaamaan aikuisten lapsiin kohdistama epäinhimillisyyttä sekä pahuutta ja nämä tunteet kumpuavat kokonaisvaltaisesta kohtaamisesta sekä myötälämisestä. (Gibson 2011, 2; Downs 1997, 215–216.)

Katulapsien auttajia on todella paljon, auttajat, organisaatiot ja ohjelmat ajattelevat hyvää, mutta todellisuudessa ne eivät välttämättä tiedä mitä katulapset oikeasti tarvitsevat ja voivat jopa tehdä enemmän haittaa kuin hyötyä (Aptekar 2003, 173). Kisumussa on pyörinyt paljon kohuttu ruotsalainen ”mies”, joka silloin tällöin osti ruokaa isolle laumalle katulapsia. Blue Cross Kisumu on ollut tästä erittäin näreissään, koska mies ei tunnu ymmärtävän, että hän tekee lasten elämän kadulla vain helpommaksi ostamalla heille ruokaa ilman vaatimusta päihteettömyydestä ruokailun ajan. Miehestä on tehty ilmoituksia viranomaisille, mutta Blue Crossin mukaan mies katoaa ”maan alle” ja palaa myöhemmin takaisin. Niemelän (2005, 8-9) mukaan lasten ruokinnassa on hyvät ja huonot puolet; lapset oppivat helposti, että aina heille joku hankkii ruuan, mutta toisaalta he ovatkin sen ikäisiä että jonkun aikuisen tulisikin huolehtia heidän syömisistään.

Työntekijän on osattava vetää raja työlleen. Vaikka kaikkia lapsia haluaisi ja toivoisi auttavan, ei se vain ole mahdollista. Kaikki lapset eivät halua tulla autetuiksi tai eivät usko ja luota työntekijään. Organisaatioiden viralliset lausunnot ja todellinen toteutunut työ on saattanut erota isostikin toisistaan, eivätkä lapset aina usko heidän oikeasti auttavan. Medialla on suuri vaikutus tänä päivänä ihmisiin eikä siihen osata usein suhtautua kriittisesti. Mitä mehevämpi juoru, sitä vanhemmin siihen uskotaan. Media on dramatisoinut katulapsia paljon, heitä on kuvattu ”pahoiksi pojiksi” ja yleisöä on jopa peloteltu. Mediassa useimmiten uutisoidaan myös asioiden ääripäät kuten kaikista nuorimmat katulapset tai eniten päihtyneet, vaikka ääritapauksia on yleensä vähiten. (Aptekar 2003, 34, 89, 202.) Katulapsien on esimerkiksi väitetty kantavan mukanaan neuloja, jotka sisältävät HIV-positiivista verta, ja uskoteltu ihmisille, että he pistävät neulalla mikäli heille ei anna rahaa. Tällaista buumia ei ole kuitenkaan koskaan virallisesti raportoitu, joten miksi katulasten pitäisikään luottaa aikuisiin. (Gielen 2004, 384.)

Blue Cross Kisumulla on selkeä viikko-ohjelma, jonka mukaan he toimivat. Kuten aiemmin tuli ilmi maanantaisin he pitävät kokouspäivän, jolloin pohditaan ohjelman toimivuutta sekä asiakaskuntaa. Tiistaisin on ”follow up” – päivä, jolloin tehdään jälkihuoltoa. Näinä päivinä käydään kyläyhteisössä asiakkaiden luona, jotka ovat valmistuneet Kingdom Kid’s ohjelmasta. Nämä lapset ovat löytäneet yhteyden takaisin omaan perheeseensä tai heille on löytynyt sukulaisia, jotka ovat ottaneet lapset huostaansa. Näihin koteihin tehdään jälkihuoltona kotikäyntejä, joilla seurataan lapsen kasvua ja kehitystä sekä koulussa pysymistä ja päihteettömyyttä. Kotikäynnit sisältävät vain kotien tarkastukset, onko lapselle nukkumapaikka, ruokaa ynnä muuta tarpeellista sekä keskustelua vanhempien ja lapsen kanssa.

Keskiviikkoisin ja perjantaisin toteutuu yhteistyö Kisumu Children’s Remand home lastenvankilan kanssa. Lastenvankilassa pidetään oppitunteja päihteistä ja niiden vaaroista kaikille lapsille ja yritetään kasvattaa lasten tietoisuutta niistä. Siellä pidetään myös ryhmä- ja yksilökeskusteluja. Näissä on mukana siviilissä tiedetysti päihteitä paljon käyttäneitä tyttöjä ja poikia. Heidän kanssaan keskustellaan ja tehdään erilaisia tehtäviä, joiden avulla pyritään pääsemään irti päihteistä ja saamaan lapset ymmärtämään ettei päihteiden käyttö ole hyväksi heil-

le. Keskiviikko ja perjantai iltapäivisin työntekijät jalkautuvat kaduille etsimään katulapsia ja juttelemaan heidän kanssaan. Näiden jalkautumisten tavoitteena on saada katulasten tietoisuuteen Blue Crossin toiminta sekä lasten mahdollisuus päästä ohjelmaan mukaan. Lapsille kerrotaan torstain katuohjelmasta ja sen paikasta sekä säännöistä.

Torstain katuohjelma on Blue Cross Kisumun suurimman panoksen kohde. Torstaiammut alkavat aina tietyllä pellolla klo 9. Katulapset ja työntekijät kokoontuvat yhteen pelaamaan jalkapalloa (kuva 15.).

Kuva 15. Torstain katulapsiohjelma. Katulapset ja työntekijät ovat pelaamassa jalkapalloa. Kuva: Laura Musta.

Lapsilta vaaditaan täysi päihitteettömyys, heidän on luovutettava liimapullot työntekijöille, jotta saavat osallistua päivän ohjelmaan. Ensin lapset ja aikuiset jaetaan tasan kahteen joukkueeseen, lapsille jaetaan joukkuevaatteet. Tämä luo lapsille yhteenkuuluvuuden tunnetta ja mukavaa tekemistä päivään. Pelin erien välissä lapsille puhutaan Kingdom Kid's home ohjelmasta ja siihen mukaan pääsystä (kuva 16.). Pelien päätyttyä lapsille pidetään vielä haastattelut. Haastatteluiden jälkeen lapset viedään syömään. He saavat isot ateriat ilmaiseksi kahdesta katukojusta, joiden kanssa Blue Cross Kisumulla on sopimus. Ruuan jälkeen lapset pääsevät vielä pesulle, tämän jälkeen lapsille palautetaan heidän päihteensä ja päästetään jatkamaan katuelämää. Lapsille, jotka on todettu ole-

van valmiita Kingdom Kid's ohjelmaan, annetaan mahdollisuus lähteä työntekijöiden mukaan, mutta aina he eivät halua. Voi viedä viikkoja tai jopa kuukausia ennen kuin lapset lähtevät ohjelmaan mukaan vaikka sitä heille viikoittain tarjotaan. On myös lapsia, jotka eivät ohjelmaan lähde lainkaan.

Kuva 16. Sosiaalityöntekijän luento päihteistä ja Kingdom Kids ohjelmasta pelin erätauolla. Kuva: Laura Musta.

Blue Cross Kisumu järjestää myös noin kuukausittain, varoista ja lahjoittajista riippuen, night walk – tempauksia. Night walk on niin kutsuttu iltakävely, jossa työntekijät etsivät nukkuvan katulapsiryhmän ja antavat näille iltapalaa (kuva 17.). Työharjoittelun aikana näitä tempauksia tehtiin kaksi ja molemmat tapahtuivat minun ja ystäväopiskelijoideni lahjoituksista. Työntekijät tuntevat hyvin ryhmät, joissa katulapset nukkuvat ja heidän sijaintinsa. He kertovat lahjoittajille lasten määrän ja lahjoittajat hakevat riittävästi maitoa ja leipää. Katulapset ovat iltaisin usein villoja ja omienkin jengien sisällä tapahtuu usein tappeluita ja riitoja. He ovat kuitenkin äärimmäisen kiitollisia iltapalasta ja tottelevat työntekijöitä heti, kun huomaavat, että ovat saamassa ruokaa. Työntekijät muistuttivat kuitenkin opiskelijoita aina tarkkaan siitä, että katulapsijengejä ei tule lähestyä iltaisin ilman, että joku heistä, mielellään kaksi, on mukana.

Kuva 17. Night walk ja maidon ja leivän jakaminen katulapsijengille. Kuva: Siiri Miettinen.

5.3 Asiakkuuden päättyminen

Työharjoittelun aikana en työskennellyt asiakkuuden päättäneiden kanssa, joten kaikki tieto asiakkuuden päättymisestä on tullut vain ja ainoastaan kyselytulosten kautta. Asiakkuuden päättymiseen voi johtaa moni asia eivätkä kaikki ole aina yksiselitteisiä eivätkä kaikki kulje saman tietyn kaavan mukaan. Ihanteellisin ja tavoitelluin asiakkuuden päättymisen tapahtuu kun lapsi valmistuu Kingdom Kid's home ohjelmasta eli on kuntoutunut. Tällöin lapsi on saavuttanut positiivisen käyttäytymisen, tarpeeksi arkielämän taitoja, alkanut tavoitella omia unelmiaan sekä päässyt täysin irti päihteistä. Lapsi on osallistunut sosiaalityöntekijöiden ja ohjaajien tapaamisiin ja avautunut heille itsestään. Lapsen perhe on tavoitettu ja koko perheelle on annettu neuvontaa ja terapiaa. Kun kaikki, työntekijät, lapsi ja perhe, kokevat, että he ovat valmiita voi lapsi palata kotiinsa ja jälkihuolto voi alkaa. Jälkihuolto toteutuu kotikäynteinä asiakkaan luona keran kuussa. Taloon tehdään tarkastuskäynti, jotta nähdään, että lapselle on

paikka talossa ja perheen kanssa käydään keskusteluita heidän kuulumisistaan sekä lapsen koulunkäynnistä. Mikäli sosiaalityöntekijöillä ei tule uusia huolenaiheita ja lapsen kasvu ja kehitys on turvattu kotona, asiakkuus päättyy.

Toinen asiakkuuden päättymismahdollisuus on ohjelmasta pudottautuminen. Lapsi voidaan joko jättää ohjelmasta pois tai lapsi voi itse karata. Kaikille lapsille annetaan kolmen kuukauden koeaika. Mikäli tämän kolmen kuukauden aikana lapsi ei näytä halua muutokseen, hän on epäkunnioittava ja hänellä on kuriongelmiä, hänet pudotetaan ohjelmasta. Lapsen on avauduttava sosiaalityöntekijöille, jotta he voivat alkaa etsiä lapsen perhettä ja auttaa lasta hänen omissa taisteluissaan ja ongelmissaan, joita hän käy läpi. Koska potentiaalisia asiakkaita on niin paljon, niin hurjalta kuin se kuulostaakin, ne jotka eivät ole ohjelmassa tosissaan mukana, lähetetään takaisin kadulle.

Syitä miksi lapset pudottautuvat ohjelmasta, jossa heillä on mahdollisuus saada elämä takaisin raiteilleen, on monia. Vertaispaine on kova eivätkä lapset ole valmiita kohtaamaan sen seuraamuksia ja ovat vielä kyvyttömiä muutokseen. Monet lapset kokevat myös, että heidän perheensä eivät enää hyväksy heitä takaisin kotiin tai kotona on vihamielinen vastaanotto, jolloin lapset taas ajattelevat, että heidän on parempi olla kadulla. Toiset taas ratkeavat riippuvuutensa takia eivätkä ole valmiita luopumaan siitä vapaudesta mikä heillä on yksin kadulla (kuva 18.). Monet lapset myös kokevat ohjelman leimaavana tekijänä eivätkä pysty kantamaan sitä taakkaa minkä leimautuminen aiheuttaa.

Lasten pudottautuessa ohjelmasta pois, heitä ei kuitenkaan unohdeta tyystin. Myös heille järjestetään eräänlaista jälkihuoltoa ja pyritään selvittämään miksi lapsi pudottautui ohjelmasta ja pyritään työstämään niitä mahdollisia pelkoja mitkä lapsi kokee niin suurena, että hän asuu mieluummin kadulla. Työntekijät myös raportoivat muille katulapsien kanssa työskenteleviä organisaatioille, jotta he voivat ilmoittaa mikäli tapaavat kyseisen lapsen ja että he eivät pyri saamaan lasta omaksi asiakkaakseen tietämättä lapsen aloittaneen jo toisessa ohjelmassa.

Kuva 18. Kingdom Kids ohjelmasta pudottautunut katulapsi, joka ei suostunut puhumaan kysyttäessä miksi hän jättäytyi pois. Kuva: Siiri Miettinen.

6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

”Miksi sinä kyselet näitä kysymyksiä? Sinun täytyy nyt ostaa minulle ruokaa, koska vastasin kysymyksiisi.” – 10 – vuotias poika katuohjelmassa

6.1 Opinnäytetyön toteuttaminen kvalitatiivisena tutkimuksena

Tämä opinnäytetyö on toteutettu kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Laadullinen tutkimus on yksi tieteellisen tutkimuksen menetelmistä, jolla pyritään ymmärtämään tutkimuskohde kokonaisvaltaisesti ja syvällisesti. Laadullista tutkimusta voidaan toteuttaa monin eri menetelmin, siinä voidaan käyttää useita eri lähestymistapoja sekä aineistonkeruumenetelmiä.

Päätettäessä käytettävää tutkimusmenetelmää on hyvä miettiä projektin tutkitavan ongelman päämäärää ja taustaa. Yksi pääsyy kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän käyttöön on myös tutkijan aiempi kokemus. Tyypillisiä tutkimusongelmia kvalitatiivisessa tutkimuksessa ovat sellaisia, joissa keskitytään henkilön kokemukseen tai käyttäytymiseen tai kun haluamme tietoa ja ymmärrystä ilmiöstä, mistä ei ole vielä paljoa tietoa. Räsänen mukaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa on kolme pääosaa; tieto, tulkitseva toimenpide sekä raportti. Tieto kerätään usein haastattelujen ja havainnoinnin kautta, toimenpiteenä kerätty tieto analysoidaan ja raportoidaan tuotos joko suullisesti tai kirjallisesti, kuten opinnäytetyönä. (Räsänen 2010, 5-6)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on tutkiva suuntautuminen, joka pohjautuu usein pitkälti havainnointiin sekä tulkintoihin. Siinä on niin kutsuttu tiedon läheisyys ja sisäpiirin näkökulma sekä rationaalinen lähestyminen. Ihmisten toimintaa pidetään merkityksellisenä sekä sosiaalisesti ja kulttuurisesti mielluisena. Ihminen on oman elämismaailmansa kokija, havainnoija ja toimija. Ihmisen kokemukseen ja siitä kertomiseen vaikuttavat monet tekijät; todellisuutta ei koskaan kohdata sellaisenaan vaan erilaisten merkityksellisten käytäntöjen osina. Kieli, tavat ymmärtää, puhua ja käydä keskustelua, kulttuuri sekä sen luoma ympäristö ovat aina osana ihmisen kokemaa. Kaikki havainnot ja kokemukset siis luonnostuvat suhteessa aikaan, tilanteeseen sekä paikkaan. (Lindblom-Yläne, Paavilainen, Pehkonen & Ronkainen 2011, 81–83.)

Vaikka kvalitatiivinen tutkimus, erityisesti tässä opinnäytetyössä, on pitkälti havainnointia ja sen tulkintaa, tarvitsee tutkimus teoreettisen perustan. Laadullinen tutkimusote, kuten mikä tahansa tutkimusote, on moni ymmärrettävä. Ei ole yhtä tiettyä tyyliä suorittaa laadullista tutkimusta ja jokaisella laadullisen tutkimuksen oppaalla onkin oma näkökulmansa tutkimusta ohjaavasta näkökulmasta. Jokaisen tutkijan on itse päätettävä oma näkökulma tutkimukseensa ja oltava huolellinen käyttämistään teoreettisista lähteistä, että ne pohjautuvat omaan näkökulmaan eikä tällöin tule sekoitettua täysin eri asioista kertovia oppaita. Tutkijan tulisi muistaa myös kriittisyys teoriaa etsiessä ja lähteitä käytettäessä. (Sarajärvi & Tuomi 2004, 16–17.)

6.2 Aineiston keruu havainnoiden ja haastatellen

Kanasen (2010, 48) mukaan laadullisen tutkimuksen kolme tärkeintä tiedonkeruumenetelmää ovat havainnointi, teemahaastattelu ja erilaiset dokumentit. Sarajärvi ja Tuomi (2004, 73) lisäävät näihin vielä kyselyn. Tiedonkeruumenetelmiä kaiken kaikkiaan on kuitenkin paljon ja käytettävä tiedonkeruumenetelmä on mietittävä tutkittavan ilmiön mukaan. Tässä opinnäytetyössä on käytetty pääsääntöisesti havainnointia sekä keskusteluja katulasten ja heidän parissaan työskentelevien kanssa. Blue Cross Kisumun työntekijöille on myös suoritettu teemakysely sekä heidän työparinaan on toteutettu kotikäyntejä. Kokonaisuudessaan aineiston keruu on tapahtunut työharjoitteluvaihtoni aikana 24.2.2016–24.5.2016 Keniassa omasta toimestani.

Havainnoinnin käyttö on perusteltua tilanteissa, joissa kommunikointi havainnoinnin kohteen kanssa on haastavaa tai mahdotonta, kuten yhteisen kielen puutteen vuoksi. Se on mahdollista myös tilanteissa, joissa kohteesta ei ole tietoa tai se on hyvin vähäistä. Havainnoinnin etuna on sen todenperäisyys, se tapahtuu luonnollisessa ympäristössään. Havainnointi jaetaan ulkopuoliseen havainnointiin ja osallistuvaan havainnointiin. Osallistuvassa havainnoinnissa tutkija osallistuu ympärillä oleviin tapahtumiin joko tutkijana tai jossain muussa roolissa. Jotta havainnointi on järjestelmällistä, on tutkijan kirjattava keräämässä aineisto esimerkiksi pitämällä kenttäpäiväkirjaa, kuten tämän opinnäytetyön aineistonkeruussa on käytetty. Havainnointi on suunniteltava tarkkaan etukäteen, mitä havainnoidaan ja ketä havainnoidaan. Ainoana aineistokeruumene-

telmänä havainnointi on haastavaa, mutta jonkin toisen tiedonkeruumenetelmän, kuten haastattelun, yhdistäminen havainnoinnin kanssa voi tuoda paljonkin tietoa. (Kananen 2010, 49; Lindblom-Ylänne ym. 2011, 115; Sarajärvi & Tuomi 2004, 83.)

Havainnointi tapahtui Kingdom Kids home- ja Kisumu Children's Remand home ohjelmissa, kaduilla sekä erinäisissä tapahtumissa sekä osallistuvana havainnointina että ulkopuolisena havainnointina tilanteesta ja paikasta riippuen. Havainnoinnin avulla sain kerättyä tietoa siitä, kuinka katulapset toimivat erinäisissä tilanteissa yksin ja yhdessä muiden kanssa, miten työntekijät työskentelevät heidän kanssaan sekä miten muut ihmiset reagoivat katulapsiin. Koska havainnointia tapahtui paljon eikä missään tietyissä tilanteissa täytyi pitää hyvin tarkkaa kenttäpäiväkirjaa päivittäin. Katulapsien joukossa tieto liikkuu hyvin ja he saavat kuulla heti, jos työntekijöillä on joku uusi ihminen, erityisesti länsimaalainen, mukana. Lapset eivät kuitenkaan tienneet, että havainnoin työn ohella opinnäytetyötäni varten. Havainnoinnissa oli tärkeää miettiä etukäteen onko havainnointi ulkopuolista vai osallistuvaa. Havainnoinnin tyyllillä oli suuri merkitys katulasten käytökseen. Mikäli olet ulkopuolinen havainnoija esimerkiksi katulasten jalkapallopelissä, menee heidän käyttöksensä usein esittämisen puolelle. Ulkopuolisena havainnoijana oli kuitenkin hyvä esiintyä esimerkiksi oppitunneilla ja sosiaalityöntekijöiden suorittamilla haastatteluilla, joilla he yrittivät saada poikia osallistumaan omaan ohjelmaansa. Kirjoitin havaintoni ylös systemaattisesti joka havainnointikerran jälkeen. Havainnointitilanteet, missä oli paikalla muitakin työharjoittelussa olleita opiskelijoita, keskustelin läpi muiden paikalla olleiden kanssa ennen tarkkaa kirjaamista.

Toinen paljon käytetty aineistonkeruumenetelmä on ryhmäkeskustelu. Tässä tutkimusmenetelmässä tutkijan on mahdollista saada useita vastauksia samanaikaisesti ja aloittaa ja ylläpitää keskustelua tietyn aiheen kysymyksillä. Saadut vastauksen kirjataan kenttäpäiväkirjaan ja analysoidaan myöhemmin. Kyseinen menetelmä eroaa muista haastatteluista siten, että tässä menetelmässä myös vastaajien kesken on vuorovaikutusta eikä ainoastaan haastattelijan ja vastaajan välillä. Ryhmäkeskustelua käytettäessä pitää kuitenkin olla tietoinen ryhmän dynamiikasta ja ryhmäläisten keskinäisestä vaikutuksesta keskusteluun ja vaihdettavaan tietoon. (Räsänen 2010, 8-9.)

Keskusteluin käytyjen haastatteluiden ja haastateltavien määrää tekijänä en ole onnistunut pitämään ylhäällä. Keskusteluja on kuitenkin käyty lähes kolmen kuukauden ajan, 29.2.2016–20.5.2016, joten tietoa on onnistuttu keräämään paljon ja myös näistä olen pitänyt tarkkaa kenttäpäiväkirjaa. Keskustelut ja haastattelut olen toteuttanut työharjoitteluni aikana yksin harjoittelun ohjaajani tulkkauksen avustuksella. Haastateltavia ei valittu minkään tietyn kriteerin avulla vaan haastateltaviksi kelpasivat kaikki kohdatut katulapset, jotka itse omasta päätöksestään halusivat osallistua ja jotka eivät olleet niin päihtyneitä, että heidän kanssaan pystyi käymään selkeää keskustelua. Haastateltavat olivat 7-19 -vuotiaita poikia. Keskusteluilla halusin kerätä tietoa siitä, miksi lapset ovat päihtyneet kadulle, kauanko he ovat siellä eläneet, mitkä ovat heidän selviytymiskeinonsa ja miksi he eivät ole ottaneet apua lukuisilta järjestöiltä ja organisaatioilta vastaan. Haastatteluissa ei ollut käytössä mitään tiettyä lomaketta vaan ne käytiin ryhmäkeskusteluina, jolloin vastaaminen oli kaikille avointa ja keskustelu pystyi jatkumaan sujuvasti. Lapset saivat myös tuoda omia tärkeitä asioitaan ja näkökulmiaan esiin mitkä eivät välttämättä liittyneet tutkijan aiheisiin, mutta tämä oli lapsille itselleen tärkeää.

Haastatteluiden teko keskusteluin oli paikoin todella haastavaa, koska joskus lapset olivat vain yksinkertaisesti niin päihtyneitä, että heidän kanssaan oli mahdotonta keskustella. Joskus lapset olivat myös turhan kiinnostuneita opiskelijasta, vaaleasta naisesta, jolla on rahaa, ja ohjaaja joutui toteamaan, että tilanne on lyötävä poikki ja on poistuttava paikalta. Katulapsilla on usein myös tapana liioitella asioita tai puhua sitä mitä he uskovat haastattelijan haluavan kuulla. Heidän kertomiaan täytyy osata kuunnella kriittisin korvin ja osata suodattaa todellinen tieto ylilyönneistä. Katulapset ovat usein myös jotain vastapalvelusta, kuten rahaa tai ruokaa, vailla vastauksista. Maksu informaatiosta kuitenkin usein tuotti virheellistä tietoa tai väritettyjä tarinoita. Aptekarin (2003, 79) mukaan paras tieto kerätään ajan mittaan toistuvalla itsenäisellä havainnoinnilla, jotta tiedon paikkaansa pitävydestä voidaan olla varmoja.

6.3 Teemakysely

Kyselyt jaotellaan toteuttamistapansa mukaan joko puhelimitse, sähköisesti tai kyselylomakkeella kerättyihin kyselyihin. Kyselyissä käytetään aina etukäteen

muodostettua kyselylomaketta, jonka kysymykset ovat samassa muodossa jokaisella vastaajalla. Kyselylomakkeen kysymykset voivat olla joko strukturoituja tai avoimia. Strukturoidut eli monivalintakysymyksiä sisältävät kysymykset ovat yksinkertaisia vastata eikä tekijälle jää epäselvyyttä vastaajan mielipiteestä, mutta aina vastaaja ei löydä täysin omaa mieltänsä vastaavaa vaihtoehtoa. Avoimissa kysymyksissä vastaaja voi taas vastata täysin omin sanoin kysymykseen. (Lindblom-Yläne ym. 2011, 113–114.)

Teemakysely suoritettiin Blue Cross Kisumun kaikille 12 työntekijälle. Täysiä vastauslomakkeita palautui tekijälle yhteensä vain neljä, mutta lomakkeita, joissa oli vastattu vain joihinkin kysymyksiin tuli sen lisäksi vielä kaksi. Sain myös jälkepäin tietää, että kahdessa täydessä lomakkeessa oli yhteensä neljän työntekijän ajatukset ja mielipiteet, koska he olivat vastanneet pareittain eli vastaajia oli siis yhteensä kahdeksan. Päätin suorittaa kyselyn avoimilla kysymyksillä, koska tämä antaa mahdollisuuden pidempiin ja laaja-alaisempiin vastauksiin. Vastaajien äidinkieli ei ole myöskään englanti, joten näin, että valmiit vastausvaihtoehdot voisivat olla helposti väärin ymmärrettävissä eivätkä näin vastaukset välttämättä olisi kovin luotettavia. Kyselylomakkeen, LIITE 1, kysymykset myös kohdistuivat vain heidän työhönsä ja näkemyksiinsä katulapsista.

6.4 Aineiston analysointi

Kerätty aineisto on juuri siinä muodossa mihin se on keräysvaiheessa toteutettu; kuvina, haastatteluvastauksina, videoina, päiväkirjana ynnä muuna. Aineistoa sellaisenaan on lähes mahdotonta analysoida, joten aineisto on käsiteltävä ja muokattava sellaiseen muotoon, että sitä pystyy hallitsemaan ja lomittamaan toisten aineistojen kanssa. Perus analyysimenetelmä laadullisessa tutkimuksessa on usein sisällönanalyysi. Aineiston käsittely oikealla tavalla on todella merkittävää ja tärkeää tutkimuksen kannalta. Tutkijan tulee tietää, mikä aineisto kuuluu mihinkin tutkittavaan kohteeseen ja kuka on vastannut tai jättänyt vastaamatta kyselyyn tai haastatteluun, jotta tätä voidaan muistuttaa vastaamaan. Aineisto tulee myös säilyttää niin, että missään vaiheessa aineisto ja tiedostot, joissa näkyvät käytetyt koodinimet, eivät ole samassa paikassa. Varsinaisessa analyysissä nimet eivät näy ollenkaan. Tällöin tutkija itse on ainut joka voi yhdis-

tää vastaajan ja vastauksen ja näin säilyy tutkimukseen osallistujien anonyymiyys. (Lindblom-Yläne ym. 2011, 118–119.)

Aineisto on aina hyvä alkuun käydä läpi kokonaisuutena. Tehdä tarkat päätökset siitä, mitkä asiat tutkijaa aineistossa aidosti kiinnostavat ja mitkä hän haluaa sisällytettävän tutkimukseensa, tällöin jo saa karsittua osan aineistosta pois eikä tutkimus pääse niin helposti rönsyilemään tutkimusongelman ulkopuolelle. Jäljelle jäänyt aineisto voidaan luokitella, asetella teemojen mukaan tai muutoin tyyppitellä tai koodata, jolloin aineisto on helpommassa muodossa tarkempaan tutkintaan ja tutkija tietää, mikä aineisto kuuluu mihinkin tutkimuskohteeseen. Jo hieman aiemmin esiin tullut sisällönanalyysi, tarkoittaa menettelytapaa, jossa voidaan analysoida dokumentteja objektiivisesti ja systemaattisesti. Dokumentti voi olla mikä tahansa kirjalliseen muotoon valmistettu materiaali kuten kirja, artikkeli, haastattelu tai raportti. Tällä analyysimenetelmällä pyritään saamaan tutkittavasta ongelmasta kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. Sisällönanalyysin avulla saadaan kuitenkin kerätty aineisto vasta muotoon, josta voidaan aloittaa johtopäätöksien teko. (Sarajärvi & Tuomi 2004, 94–105.)

Kyselytutkimuksessa kyselylomakkeet voidaan esimerkiksi numeroida ja tehdä tiedosto, josta selviää kuka henkilö on minkäkin numeron takana. Tällöin tutkija tietää ketkä ovat ja ketkä eivät ole vastanneet kyselyyn ja tarvittaessa muistuttaa henkilöitä asiasta. Lomakkeiden kysymykset ja vastaukset voi myös valmiiksi numeroida, joten ne voidaan tallentaa suoraan sellaisenaan tarkkailtavaan aineistoon eikä erillistä koodausta tarvita. Lomakkeet ovat kuitenkin luokiteltava uudestaan ja esimerkiksi koodattava selkeät muuttujat ja puuttuvat tiedot. Kenttäpäiväkirja, joka sisältää muun muassa haastatteluita, jotka eivät ole kulkeneet minkään tietyn haastattelulomakkeen mukaan, vaatii tarkan litteroinnin. Litteroinnissa on ensin mietittävä mitä kaikkea litteroidaan. Litteroidaanko ainoastaan puhe? Litteroidaanko myös muut vuorovaikutuksen piirteet, nauru, tauot, epäröinnit? Tässä on myös mietittävä mikä kiinnostaa ja mikä sisältyy jo aiemmin valittuun tutkimuskohteeseen. Litteroinnin tarkkuus riippuu siitä, kuinka tarkka analyysi halutaan tehdä. (Lindblom-Yläne ym. 2011, 118–121.)

Sekä lasten ja nuorten haastatteluista saatua tietoa että havainnoitua aineistoa analysoitiin värikoodaamalla. Värikoodien mukaan aineistosta nousivat ylös

vastaukset haluttuihin tutkimusongelmiin; ketä katulapset ovat ja mitä haasteita heidän kanssaan työskentelyssä kohdataan sekä näihin vaikuttavia tekijöitä. Myös kyselylomakkeiden vastaukset värikoodattiin samalla tekniikalla ja näin saatiin rinnastettua katulasten mielipide työntekijöiden mielipiteisiin. Koska aineistonkeruussa käytettiin eri menetelmiä, pyrittiin kaikesta aineistosta nostamaan ylös myös usein toistuvia teemoja. Teemojen löytymiseksi aineistoa käytiin läpi useita kertoja. Näiden materiaalien avulla saatiin muodostettua yleiskäsitys tutkimusongelmista.

7 TUTKIMUKSEN EETTISET KYSYMYKSET

”Sen tiedon jakaminen ei tule auttamaan minua kuitenkaan.”

– vastasi katupoika häneltä kysyessä voisiko hän kertoa elämästään katupoikana

Etiikka on tieteen muoto, joka tutkii moraalialia, hyvää ja pahaa, oikeaa ja väärää. Grönforsin (1985, 188) mukaan tutkimuksen etiikalla tarkoitetaan tutkimuksen moraalista osuutta eli sitä mitä tutkimuksessa saa ja mitä ei saa tehdä. Kuulan (2011, 11) mukaan eettiset kysymykset kulkevat tutkimuksessa mukana jokaisessa vaiheessa. Etiikka on moraalisia päätöksiä ja valintoja, jotka kattavat koko tutkimusprojektin aiheen valinnasta tutkimuksen tuloksiin saakka. Tutkimusetiikka eli tutkimusmoraali on siis hyvin tutkijakohtaista ja täydelliseen yhteisymmärrykseen tutkimuksen eettisistä kysymyksistä kaikki tutkijat eivät voi ikinä päästä.

Tutkimuseettisiä kysymyksiä on hyvä miettiä etukäteen, mutta tiettyä toimintamallia ei voi ylläpitää koko tutkimuksen läpi, koska eri tilanteissa voi tarvita erilaisia eettisiä ratkaisuja ja toimintaohjeita. Tutkija on eettisesti vastuussa itsensä ja tutkittavan välisestä suhteesta, mutta lisäksi tutkijan on muistettava myös lainsäädäntö. Esimerkiksi vuonna 1999 voimaan tulleella henkilötietolailla on suuri merkitys tutkimusta tehtäessä tietosuojan merkeissä (Finlex). Tutkimuskohteita on myös kohdeltava ihmisarvon mukaisesti ja tutkimus on toteutettava niin, että tutkija voisi itsekin olla vastaavan tutkimuksen kohteena.

Aineistonkeruun vaiheessa tulee ensisijaisesti pohtia tutkittavien itsemääräämisoikeutta ja sitä, että heillä on mahdollisuus kieltäytyä osallistumasta. Tutkittavia tulee myös informoida ja tarvittaessa pyytää allekirjoitus tutkimuslupaun. Tässä opinnäytetyössä kaikkia haastateltavia ja ryhmäkeskusteluissa mukana olleita on informoitu suullisesti sekä englanniksi että swahiliksi tulkin välityksellä, heille on myös korostettu vapaaehtoisuutta sekä sanavapautta, jolloin voi itse valita vastaako kaikkiin vaikeisiin kysymyksiin. Tutkittavat välillä vaativat vastapalveluksen vastauksistaan ja välillä tarjosin heille pyytämättäänkin pientä vastapalvelusta; ruokaa tai juomaa. Tätä voidaan pitää tutkimuseettisesti arveluttavana, mutta omasta mielestäni sekä muiden kokemuksesta koin, että näin saa enemmän tutkimusaineistoa eikä kyseessä silti ole mihinkään pakottami-

nen. Teemakyselyn saaneille annettiin kyselylomakkeen mukana englanninkielinen kirjallinen informaatio, LIITE 2, kyselystä, sen tarkoituksesta, anonyymiydestä sekä vapaaehtoisuudesta. Mielestäni kyselyn saaneille riitti englanninkielinen informointi, koska kyselyn saaneet työskentelevät Blue Cross Kisumulle, jossa työntekijöiltä vaaditaan englannin kielen taito. Kyselyn mukana annettiin myös toimistotarvikkeita mitä jotkut voivat pitää lahjontana, mutta tässäkin ajatuksenani oli, että tutkimukseen osallistuminen ei kuluttaisi heidän vähäisiä toimistotarvikkeita varojansa sekä samalla se olisi lahjoitus. Kaikki kyselyn saaneet eivät vastanneet kyselyyn, joten he ovat ymmärtäneet oman vapaaehtoisuutensa. (Kuula 2011, 117–119.)

Havainnointi sekä Kingdom Kids home- että Kisumu Children's Remand home – ohjelmissa ja kentällä yhdistettiin työharjoitteluuni ja siihen kuuluviin tehtäviin. Työharjoittelijana kuljin Blue Cross Kisumun sosiaalityöntekijän mukana kaikissa näissä kolmessa paikassa/tehtävässä viiden viikon ajan joka päivä harjoittelijana ja sen jälkeen sovitus iltaisin ja viikonloppuisin vapaaehtoistyöntekijänä yhteensä kolmen kuukauden ajan. Sosiaalityöntekijä ja muut Blue Cross Kisumun työntekijät olivat alusta asti tietoisia opinnäytetyöstä sekä siihen liittyvästä havainnoinnista. Sosiaalityöntekijän ohjeistuksella havainnoinnista ei kuitenkaan kerrottu havainnoinnin kohteille, katulapsille sekä Children's Remand home ohjelman asiakkaille ja työntekijöille. Sosiaalityöntekijän mukaan Remand home olisi voinut sulkea ovensa ja katulapset taas olisivat voineet esittää jotain muuta kuin mitä heidän päivänsä todellisuudessa on, joten näin tekijänä saisin mahdollisimman todellisen kuvan. Havainnointi ja tiedonkeruu olivat kuitenkin toissijaisia asioita päivän kuluksa ja ensisijaisena oli työharjoitteluun kuuluvien tehtävien suorittaminen.

Koska tämän opinnäytetyön kohteena tapahtuva katulapsityö toteutui erilaisessa kulttuurissa ja ympäristössä kuin missä tekijänä olen elänyt, on vaarana, että kolmessa kuukaudessa ei pääse täyteen ymmärrykseen paikallisesta kulttuurista ja sen nyansseista. Tekijän ymmärrystä yhteiskunnasta ja sen kulttuurista voidaan pitää siis todella vähäisenä. Etnografisessa tutkimuksessa on vaarana se, että tutkijan ja tutkittavien kohteiden kulttuuritodellisuudet eivät kohtaa välttämättä lainkaan tutkimuksen edetessä. Tutkijalla voi olla jonkinlaisia ennakkokäsityksiä ja – kuvia tutkittavasta kohteesta, joka voi vääristää aineistoa kerä-

tessä saamaansa kuvaa. Hän voi myös sijoittaa tapahtumia ja näkemäänsä omaan kulttuurilliseen eettisyyteen, joka voi kyseisessä kulttuurissa olla täysin erilainen ja tuomita tapahtumia tämän takia. (Suojanen 1996, 49–50.)

Rauhalan ja Virokankaan (2011, 238) mukaan eettisesti kestävä sosiaalityön tutkimus ei ainoastaan välttä vahingon aiheuttamista tutkimukseen osallistuville vaan pyrkii olemaan heille myös hyödyllinen ja rakentava. Tämän opinnäytetyön toimeksiantaja Blue Cross Kisumu on pyytänyt englanninkielisen version tästä opinnäytetyöstä, jotta he voivat perehtyä tekijän löytämiin tuloksiin ja nähdä ulkopuolisen silmin heidän omaa toimintaansa, tämän avulla heillä on tarkoitus kehittää omaa työtään ja pyrkiä saamaan enemmän pysyviä asiakkaita.

8 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

”Mitä saan elämältä ilman päihteitä, jos en voi käydä koulua?”

– 13-vuotias katupoika, joka tiesi, että aina Kingdom kids -ohjelmaan liittyminen ei takaa kouluun pääsyä.

Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli selvittää mitä katulapsityö on ja mitkä ovat sen haasteita. Tuloksissa esitellään harjoittelun aikana esille nousseita teemoja, joiden avulla luodaan kuvaa Kisumun katulapsityöstä ja vastapainoksi mitä lasten elämä tässä vaiheessa tulisi olla. Tulkitsen, tarkastelen ja pohdin tuloksia heijastaen niitä jo olemassa olevaan tutkimustietoon.

Katulapsityötä varjostaa kaksisuuntainen rinki. Mitä enemmän katulapsia on, sitä isompi ongelma on. Mutta mitä isompi ongelma on, sitä enemmän auttajia ja lahjoittavia voidaan painostaa lahjoituksiin. Mitä enemmän lahjoituksia taas saadaan, sitä enemmän on auttavia ohjelmia. (Aptekar 2003, 189.) Aiheita tutkittaessa tuli hyvin selkeästi esille se, että kaksi syytä katulapsien olemassaoloon on ylitse muiden; köyhyys ja väkivalta. Kotiolot useimmiten ajavat lapset kadulle, ellei käy niin, että kotiolot häviävät kuin matto jalkojen alta, kun vanhemmat kuolevat ja tällöin muuta vaihtoehtoa kuin katu ei ole. Katulapsilla on usein heikko kiintymyssuhde vanhempiansa. Heikosti kiintyneiden tunneprofiilin piirteitä usein ovat vähäinen pelon- ja häpeän tunne sekä suuri kiinnostus asioihin (Rusanen 2011, 292). Nämä viittaavat heidän yleiseen taipumukseen korvata ihmissuhteet asioilla ja katulapsilla se näkyy ensimmäisenä kiintymyksenä usein liimaan tai muuhun päihteeseen. Mikäli kotona on tapahtunut väkivaltaa, lapsi voi olla jopa pelokkaasti kiintynyt vanhempaansa. Tällöin lapsen tunneprofiili sisältää pelkoa, häpeää ja surua (Rusanen 2011, 293).

Yksi iso tekijä katulapsityössä on työskentely perheen tai suvun kanssa. Työtä helpottaa ja nopeuttaa yhteys kotiväkeen, mutta valitettavan monessa tapauksessa se on lähes mahdotonta. Lapset eivät usein tiedä mistä he tulevat, he saattavat matkustaa pitkiäkin matkoja etsiessään sopivaa jengiä mihin asettua katulapseksi tai kuvitelleensa jossain toisessa kaupungissa asioiden olevan paremmin. Useimmiten katulapset tulevat myös kaupunkien köyhimmistä osista ja näissä osissa ei kulje teitä saati ole virallisia osoitteita. Niinpä lapsi ei usein osaa mennä takaisin kotiin vaikka haluaisikin. Harvat lapset myöskään rekiste-

röidään syntyessään, joten harvoista lapsista löytyy tietoa väestörekisteristä, minkä avulla vanhempia voitaisiin etsiä.

Brewsterin (1997) mukaan jotkut hallitukset ovat ryhtyneet toimenpiteisiin, mutta viranomaiset usein katsovat näkemäänsä läpi sormien. Yleensä syynä on politiikka ja halu näyttää ulkomaailmalle ja erityisesti niille, jotka ovat kaupankäynnissä maan kanssa, että heidän lapsillaan on kaikki hyvin. Tämä näkyy suurissa osissa Keniaa. Katulapset kuuluvat tavalliseen arkiseen katukuvaan kuten myös poliisit ja armeijan väki, he eivät kuitenkaan noteeraa lapsia mitenkään. Katulapset varastelevat paljon, erityisesti ruokaa ja liimaa, mutta heistä ei ilmoiteta viranomaisille, koska viranomaiset eivät todellisuudessa tee asialle mitään.

Organisaatioita ja järjestöjä, jotka työskentelevät katulasten parissa on todella paljon. Yksi suurimmista ongelmista miksi katulapsityöllä ei saada kitkettyä katulapsiongelmaa pois, on se, että työtä tekevien organisaatioiden ja järjestöjen työnkuvat vaihtelevat suuresti, ne eivät sisällytä työhönsä koko täyttä ongelmaa. Kaikkien organisaatioiden ja järjestöjen tulisi omaksua työn monet eri sektorit ja vallita kaikkialla työn saralla. Monet ohjelmat työskentelevät esimerkiksi vain sen parissa, että lapsilla on hyvä terveys ja he pääsevät koulutukseen. Tällöin kuitenkin ohjelmat auttavat vain oireisiin ja itse ongelman juuri jää hoitamatta. Ohjelmia tulisi korjata niin, että ne työskentelevät kaikkien säännösten ja lainsäädännön mukaisesti. Ilman laajempia yhteisiä raameja ohjelmat auttavat vain olemassa olevia uhreja eivätkä anna apua niihin syihin, jotka lapsia ajavat kadulle. Niinpä kierre on loputon.

Blue Cross Kisumun katulapsityö kohtaa monia haasteita jokaisessa arkipäivässä. Henkilökunnan pysyvyys on yksi merkittävä tekijä, tietyt pitkään olleet työntekijät pysyvät mukana ja ovat kokeneita työssään, mutta osa työntekijöistä vaihtuu usein. Heille tulee paljon paikallisia opiskelijoita suorittamaan eräänlaista työharjoittelua, mutta he eivät usein ole kiinnostuneita jatkamaan, koska työstä ei saa palkkaa. Jatkuvasti vaihtuvat työntekijät myös luovat epäluottamusta suhteissa katulapsiin. Heidän on vaikea avautua jatkuvasti uusille työntekijöille, kun luottamussuhdetta ei ehdi syntyä tiettyyn ihmiseen. Se myös luo epävarmuutta ohjelman toimivuudesta ja pysyvyydestä lapsiin.

Jokaisessa lomakkeessa nousi yksi asia esiin, rahoitus. Vaikka Ruotsin Siniseltä ristiltä tulee suuri tuki, se ei riitä kuin pieneen osaan auttamistyöstä ja varat usein loppuvat kesken ennen puolentoista vuoden jakson päättymistä. Koska ohjelmalla ei ole varaa mihinkään ylimääräiseen, he eivät ole saaneet ostettua tai edes vuokrattua itselleen tilaa kaupungin keskustasta. Katulapsien tapaaminen viikoittain tapahtuu yleisessä puistossa lähes keskustassa. Tämän ongelmana ovat muun muassa katulapset, jotka eivät ikänsä puolesta voi osallistua ohjelmaan ja he tulevat usein häiriköimään oppitunteja ja jalkapallopelejä. He saavat luotua myös paineita pienemmille pojille ja joskus he poistuvat kesken katuohjelman vaikka he selvästi nauttivat siitä ja tietävät, että saisivat sen jälkeen ilmaiseksi ruokaa ja pesun.

Opinnäytetyöprojektissa nousi esiin myös katulasten kasvanut määrä. Kisumu on alkanut vetää puoleensa katulapsia myös muista kaupungeista, yksi syy tähän voi olla lukuisat auttavat tahot. Valtiolta apua ei kuitenkaan ole tullut. Opinnäytetyön valmistuksen aikana nousi esiin työntekijöiden huoli ennaltaehkäisyn puutteesta. Monet työntekijät ovat sitä mieltä, että valtion sekä yksityisten organisaatioiden tulisi painottaa ennaltaehkäisyn merkitystä, jotta itse katulapsityön ohjelmat voisivat keskittyä jo kadulla oleviin lapsiin ja heidän saamiseen takaisin yhteiskunnan piiriin. Sekä valtion tuen puute että varojen puute vaikeuttavat myös ohjelman toimintaa siltä osin, että lapset saataisiin takaisin kouluun. Koulun ollessa maksullinen, ohjelmat eivät kykene maksamaan jokaisen asiakkaansa koulumaksuja ja vain osan on mahdollista päästä käymään koulua. Tämä taas aiheuttaa ohjelmasta pudottautujia, koska he kuvittelivat pääsevänsä takaisin koulutuksen piiriin osallistumalla ohjelmaan.

Katulapsiongelmaa tullaan tuskin ikinä kitkemään tästä maailmasta kokonaan pois. Sen kasvua kuitenkin voidaan rajoittaa ja kehittää työtä niin, että saadaan se toimimaan paremmin ja tuotteliaammin. Kyselyiden vastauksissa yksikään vastannut ei osannut suoraan sanoa mikä ohjelmassa on vikana ja mikä sitä voisi parantaa. Jokainen kuitenkin myönsi siinä olevan ongelmia, ehkä tässä onkin syy miksi he kaipaavat tämän opinnäytetyön tuloksia englanninkielisenä itselleen.

Johtopäätöksinä kaikesta aineistosta ja selvitetystä tuloksista voi sanoa, että kaikkien Kisumussa toimivien katulapsiohjelmien tulisi tehdä tiivistä yhteistyötä. Jostain syystä ohjelmat ovat täysin irtaantuneita toisistaan ja vaikuttaa siltä ikään kuin ohjelmien välillä olisi riitoja. Yhteistyöllä voitaisiin jakaa Kisumu toiminta-alueisiin, jolloin kaikilla olisi tietyt katulapset kohteenaan. Näin joka ikinen katulapsi tulisi kohdattua eikä yhtä lasta yritettäisi saada useampaan ohjelmaan mukaan. Työ olisi paljon tehokkaampaa ja toimivampaa. Työntekijöiden palkkiot ovat myös äärimmäisen tärkeitä. On ymmärrettävää, että pienituloisella organisaatiolla ei ole varaa maksaa jokaiselle palkkaa, mutta pienikin palkkio loisi pysyvyyttä työntekijöissä sekä auttaisi työntekijöiden jaksamisessa. Köyhässä maassa selviää hyvinkin pienillä tuloilla ja edes aterian saanti auttaa pitkälle. Pieni palkkio kymmenelle työntekijälle ei ole iso osa organisaation budjetista, mutta se lisää työhyvinvointia ja työssäkäynnin motivaatiota suuresti. Kenialainen työpanos, oli palkkatyö tai ei, on täysin erilainen kuin länsimaissa, työntekijät saattavat jäädä päiväksi kotiin ilman ilmoitusta ja mitään selitystä ja tämä on ihan normaali käytäntö.

Sekä työntekijöiden että lasten koulutus on yksi avaintekijöistä työn onnistumiselle. IOGT-NTO lähettää Blue Cross Kisumun työntekijät joskus erinäisiin koulutuksiin ja koulutustapahtumiin, mutta peruskoulutuksen puuttuttua työ vaatii pitkän kokemuksen ennen kuin sen sisimmän oppii ymmärtämään ja oppii kohtaamaan katulapset kokonaisvaltaisesti ja sellaisella tietotaidolla, että saa luotua yhteyden ja luottamuksen melko nopeasti. Katulasten koulutuksesta, jo katulapsiaikana päihteistä sekä ohjelmaan mukaan tullessa tavalliseen kouluun liityttäessä, on myös tärkeää pitää kiinni. Lasten tulevaisuus on lähes täysin heidän koulutuksestaan kiinni, virallista työtä on Keniassa mahdotonta saada ilman koulunkäyntiä. Onnistuneisiin tuloksiin työllä voidaan kuitenkin päästä pienilläkin mittakaavoilla. Työn onnistuminen lapsikohtaisesti ei vaadi suuria määriä rahaa tai isoja toimenpiteitä. Lapsen kokonaisvaltainen näkeminen ja tukeminen usein riittävät luomaan kyselyssä ilmi tulleen toivotun lopputuloksen:

“Stable peaceful family where children live while they get enough needs and their right” (Vakaa rauhallinen koti, jossa lapsen tarpeet ja oikeudet kohdataan)

9 POHDINTA

”On oma valintani olla paha, kadulla on turvallisempaa.”

– 11-vuotias katupoika, jonka isä löi häntä kotona

Katulapsityön äärimmäisenä tavoitteena on saada ennaltaehkäisy toimimaan niin hyvin, etteivät lapset joutuisi kohtaamaan tarvetta lähteä kotoa. Erityisesti kehitysmaissa, kuten Keniassa, ongelmat ovat kuitenkin niin suuria ja laajoja, että sen saavuttaminen ainakaan lähitulevaisuudessa on lähes mahdotonta. Niinpä eri järjestöt ja organisaatiot pyrkivät työskentelemään sen eteen, että he saisivat jo kaduille joutuneet lapset takaisin suojaan ja koulun penkille. Katulapsityössä kohdataan paljon haasteita ja ongelmia, mutta jo yksikin autettu lapsi on eteenpäin.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli lisätä katulapsien heikon aseman ymmärtämistä viitattuna lapsen toivottuun kehitykseen. Toisena tavoitteena oli tutkia katulapsityötä ja löytää sen ongelmia ja haasteita. Molempiin tutkimuskysymyksiin löydettiin vastauksia ja niiden avulla pystytään tekemään johtopäätöksiä ja suunnitelmia jatkon kannalta. Olen itse tyytyväinen saavuttamiini tavoitteisiin ja koen, että tutkimuskysymyksiin vastattiin. Uusia kysymyksiä ja ajatuksia syntyi koko opinnäytetyön valmistuksen matkan aikana ja löytyi odottamattomia vastauksia, joiden perusteella olisi voinut asettaa uusia tutkimusongelmia. Opinnäytetyössä on kuitenkin tarkoitus pysyä pienen rajatun aiheen sisällä, niinpä nämä toivat haasteita opinnäytetyön aiheessa pysymiseen. Opinnäytetyön valmistaminen oli pitkä ja vaikea prosessi. Jo harjoitteluvaihdon jälkeen mietin usein, kuinka opinnäytetyön raportoinnissa käy, koska koin, että en saanut tarpeeksi materiaalia aineiston keruun aikana. En ollut ennen Keniaan lähtöäni juuri tutustunut opinnäytetyökirjallisuuteen ja en edes ymmärtänyt, kuinka hyvin havainnoitua materiaalia ja käytyjä keskusteluja voi hyödyntää aineistona. Mietin monia kertoja, että minulla on todella vähän kyselytuloksia ja olisiko minun kuitenkin pitänyt tehdä virallisia kyselyitä useille muillekin organisaatioille ja järjestöille. Pidin kuitenkin koko ajan mielessä sen, että mikäli olisin ottanut mukaan enemmänkin vastaajia, olisi työni lähtenyt taas leviämään paljon suurempiin mittakaavoihin.

Teoriatiedon löytämisessä koin suuria haasteita ja välillä tehtävä tuntui jopa toivottomalta ja olin valmis luovuttamaan. Lukuisten kannustajien avulla kuitenkin jaksoin yhä uudestaan ja uudestaan etsiä teoriatietoa ja lopulta sitä alkoikin löytyä. Mitä pidemmälle aineistojeni ja teoriatietojeni läpikäyntiä pääsin, sitä syvemmin kaikki omat henkilökohtaiset kokemukseni alkoivat nousta pintaan. Koin harjoittelun aikana asioita, joista vielä tänäkin päivänä syyllistän itseäni, koska en osannut irrottaa asioita omasta kulttuuristani ja oman kulttuurini arvoista ja normeista. Näiden kokemusten takia koin tämän opinnäytetyön tekemisen niin henkilökohtaisena prosessina ja eräänlaisena asioiden sulkemisena, että tiesin, että tämä minun on tehtävä täysin yksin. Jokaiselle tutkijalle, joka ei ole itse asunut pidempää aikaa kyseisessä maassa haasteena on kulttuurin merkitys. On vaikeaa kohdata asioita ja unohtaa samalla omat lähtökohdat, omat arvot, normit ja jopa lait. Vieraassa maassa on muistettava, että jokin asia mikä sinun kulttuurissasi on normaalia, ei välttämättä ole normaalia heillä ja heillä normaalit asiat eivät välttämättä ole hyväksyttäviä sinun kulttuurissasi.

Pohtiessani opinnäytetyön rajausta tuli moneen kertaan vastaan ongelma, kun ka saan teoriaosuuden sekä tutkimuksellisen osuuden yhdistettyä niin, että raportti kulkee luontevasti ja kaikki tieto yhdistyy ja limittyy toisiinsa. Alkuun, kun teoriatiedon löytäminen ylipäätään oli haastavaa, tuntui, että tehtävä on mahdoton. Otin jopa sähköpostin välityksellä yhteyttä tutkija Lewis Aptekariin, jonka tiesin tehneen paljon tutkimuksia katulapsista, mutta ne eivät ole saatavilla Suomessa. Herra Aptekar vastasikin minulle ja antoi lukuisten teosten nimiä, joista olisi löytynyt vastaus kysymyksiini, mutta yksikään näistä teoksista ei ollut luettavissa Suomen Internet-sivuilla. Lopulta sain vinkin erään toisen ammattikorkeakoulun opettajalta ja ymmärsin etsiä suomalaisia teoksia lapsen kehityksestä ja näin sain yhdistettyä katulasten olot siihen mitä tuon ikäisen lapsen olot kuuluisivat olla ja näin tuotua esille lasten oikeuksien toteutumattomuutta Keniassa.

Tämän opinnäytetyön hyödynnettävyys on luultavasti aika pieni, mutta tavoitteena olikin jakaa tietoisuutta ja saada ihmiset ymmärtämään se avun tarve mikä kehitysmaissa on. Olen itse pohtinut tämän matkan aikana moneen kertaan, onko tämä opinnäytetyö luotettava? Minun näkökantani on se, että mikään opinnäytetyö ei ole täysin luotettava, koska kukaan opiskelija ei ole vielä tutkija,

mutta hyvän ja luotettavan teoriatiedon sekä ammatillisesti kerätyn ja käsitellyn aineiston avulla jokainen tutkimus on tarpeeksi luotettava.

Jatkotutkimusmahdollisuuksia katulapsista olisi loputtomiin. Mietittäessä vain tätä opinnäytetyötä ja tämän opinnäytetyön aiheen saralta kehityksen aiheita; voitaisiin tutkia tarkemmin koko Kisumun katulapsityötä. Kaikkia niitä muita organisaatioita, jotka Kisumussa toimivat. Kun heidän yhteistyönsä saataisiin toimimaan, voisi työn tulokset olla paljon suurempia. Myös ennaltaehkäisyn saralla olisi paljon tutkittavaa, miksi se ei toimi nyt ja millä tavoin se voisi toimia paremmin. Katulapsiongelmaa ei saada ikinä poistumaan tai edes vähenemään mikäli ei pystytä auttamaan perheitä tilanteissa, joissa lapset harkitsevat kadulle lähtemistä.

Koko prosessi, harjoitteluvaihto ja opinnäytetyön kirjoittaminen, on kasvattanut minua sekä ihmisenä että ammatillisesti. Myös Suomessa kulttuuri on rikas ja kansalaisuuksia on monia, myös Suomen lastensuojelussa voi kohdata kenialaisia, aasialaisia, kiinalaisia tai ketä tahansa. Katulasten rankan elämän kohtaaminen tuntui alkuun todella raskaalta ja jopa pelottavalta, joten heidän kanssaan työskentely on kovettanut itseä ammattilaisena kohtaamaan asiakkaiden vaikeita asioita niin, että et itse mene liian lähelle tilannetta ja pystyt pitämään ammatillisuuden vaikka kokisit empatiaa asiakasta kohtaan. Katulapset opettivat myös sen, että jokaista ei voi auttaa vaikka kuinka haluaisi. Ihminen on voinut itse asettaa itsensä hankalaan tilanteeseen eikä välttämättä halua muiden apua pelastautumiseen. Lastensuojelussa lapsen kokonaisvaltainen kohtaaminen ei ole kaikki kaikessa vaan on muistettava, että lapsella on myös perhe. Vaikka perhe ei ole täydellinen ja lapsi on mahdollisesti itse tehnyt ratkaisun halutakseen poistua perheen arjesta, lapsi silti tarvitsee vanhempiaan. On muistettava, että työskentelyn kohteena on oltava koko perhe ja työn tavoitteena perheen yhdistäminen uudelleen. Ongelma ei ole vain lapsessa tai vain vanhemmissa, vaan kotona.

Monissa tilanteissa, joita kohtasin ollessani harjoittelussa tai keräämässä aineistoa tähän opinnäytetyöhön, tapahtumat seliteltiin minulle yhdellä lauseella. Tuo lause, joka soi edelleen korvissani ja jonka olen asettanut mustalle listalle. Pian huomasin itse käyttäväni samaa lausetta selitellessäni asioita suomalaisille

ystävilleni. Vaihdon jälkeen huomasin kuitenkin tuon lauseen pimittäneen oman arvomaailmani ja minun näkemykseni moraalista ja siitä mikä on oikein ja mikä väärin. Jälkeenpäin ajateltuna nuo asiat olisi tullut poistaa kulttuurin kontekstista, koska lauseella seliteltiin asioita, jotka rikkoivat lasten oikeuksia enkä aina enää itsekään huomannut niitä vaan hyväksyin ne, koska ne ovat tämän kulttuurin tavat ja tämän kulttuurin normit. Keniassa käydään kovaa taistelua naisten asemasta sekä tyttölasten alaikäisestä naittamisesta, mutta hyväksyttävää on edelleen esimerkiksi lasten fyysinen kurittaminen, koska ”muu ei auta”. Koko opinnäytetyöprosessi on opettanut minulle lasten oikeudet läpikotaisin ja ne luovat pohjan tämän hetkisellemme työllemme lastensuojelussa.

”This is Africa.”

LÄHTEET

Aptekar, L. 2013 In the Lion's mouth: Hope and Heartbreak in Humanitarian Assistance. 2. painos. USA: Xlibris.

Aptekar, L. & Heinonen, P. 2003. Methodological Implications of Contextual Diversity in Research on Street Children in Children, Youth and Environments.

Bartlett, S. 2002. Children's Rights and the Physical Environment: a Review of Current Knowledge. Save the Children Sweden.

Butcher, A. 1997. Katulapset. Teoksessa Kilbourn, P. (toim.) 1997. Lapsen tähden. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Blue Cross Kisumu. 2017. Viitattu 27.2.2017 <https://www.bluecrosskisumu.org/>.

Blue Cross Kisumu. 2015. Blue Cross plan of operation 2015-2016. Tuloste tutkijan hallussa.

Ennew, J. 2003. Difficult Circumstances: Some Reflections on "Street Children" in Africa. Colorado: Children, Youth and Environments.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 7. painos. Tampere: Vastapaino.

Gibson, K. 2011. Street Kids: Homeless Youth, Outreach, and Policing New York's Streets. New York: New York University Press.

Gielen, U. & Roopnarine, J. 2004. Childhood and Adolescence: Cross-cultural Perspectives and Applications. Westport: Praeger Publisher.

Hakala, J. T. 2004. Opinnäyteopas ammattikorkeakouluille. Helsinki: Gaudeamus. E-kirja. Viitattu 16.12.2015 <https://luc.finna.fi/lapinamk/>, Ellibs.

Hujala, a. & Norlamo, T. 1995. Katulapset: Länsimaisen yhteiskunnan uusi ilmiö. Helsinki: Aseman lapset RY.

Hellsten, T. 2001. Ihminen tavattavissa. Helsinki: Kirjapaja.

Henkilötietolaki 22.4.1999/523. Viitattu 6.2.2017
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/199990523>

Huusko, J. 2006. Maailman kuvalehti 6-7/2006. Viitattu 4.1.2017
<https://www.maailmankuvalehti.fi/2006/6-7/pitkat/kohti-asfalttiviidakkoa>.

International Blue Cross. 2011. Viitattu 24.2.2017
<http://www.ifbc.info/default.aspx>.

Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Karling, M. & Ojanen, T. & Sivén, T. & Vihunen, R. & Vilén, M. 2008. Lapsen aika. 11. painos. Porvoo: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Keski-Luopa, L. 2009. Kohti kokonaisvaltaista ihmiskäsitystä. Psykoterapia: Therapeia-säätiön jäsenlehti. Viitattu 22.2.2017 <https://www.psykoterapia-lehti.fi/tekstit/keski-luopa409.htm>.

Kilbride, P. & Njeru, E. & Suda, C. 2001. Street Children in Kenya: Voices of Children in Search of a Childhood. Westport: Bergin & Garvey.

Kisirkoi, F. & Mse, G. 2016. Education Access and Retention for Street Children: Prespectives from Kenya. Kenya: liste.

Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. 2. painos. Jyväskylä: Bookwell Oy.

Lahikainen, A R. & Punamäki, R-L. & Tamminen, T. 2008. Kulttuuri lapsen kasvattajana. Vantaa: Dark Oy.

Lastensuojelun keskusliitto. 2016. Lapsen oikeudet. Viitattu 8.3.2017 <https://www.lskl.fi/lapsen-oikeudet>.

Luoma, I. & Mäntymaa, M. & Puura, K. & Tamminen, T. 2008. Geenit ja kulttuuri lapsen kasvun lähtökohtina. Helsinki: Wsoy

Maailmanpankki. 2016. Population, total. Viitattu 25.3.2017. <http://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=KE>

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2015. Kymmenen Koota: Mitä nuori tarvitsee vanhemmiltaan? Viitattu 6.3.2017 <https://www.mll.fi/@Bin/15202315/VIN%2b10k+ilman+reunoja.pdf>

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2016. Vanhempainnetti. Viitattu 5.3.2017 <https://www.mll.fi/vanhempainnetti/>

Mattila, K-P. 2003. Lapsidiakonian käsikirja. Helsinki: Sininauhaliitto Ry.

Niemelä, P. 2005. Nevan lapset. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Nykänen, K. 2006. Holistinen ihmiskäsitys. VirtuaaliAMK. Viitattu 1.3.2017 <https://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot/0407016/1138352400309/1157026947138/1157030182944/1157031497033.html>.

Paloheimo, E. 2007. Tämä on Afrikka. Juva: WS Bookwell Oy.

Pihlanto, P. 2008. Ihmisten välinen vuorovaikutustilanne. Tieteessä tapahtuu 2.10.2008, 11-13.

PSS. 2011. REPSSI 23.8.2011. Viitattu 9.3.2017 <https://www.repssi.org/certificate-corner-george-owino-owvor/>.

Rauhala, L. 2005. Ihmiskäsitys ihmistyössä. Helsinki: Yliopistopaino.

Rauhala, P-L. & Virokannas, E. 2011. Sosiaalityön tutkimuksen etiikka, opettaminen ja tietoarvo. Teoksessa Pehkonen, A. & Väänänen-Fomin, M. (toim.) Sosiaalityön arvot ja etiikka. Jyväskylä: PS-kustannus.

Richards, D. & Richards, V. 2005. Kenya. 4. painos. Lontoo: New Holland Publisher.

Räsänen, H. 2010. Kvalitatiiviset tutkimusmenetelmät. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu. Viitattu 2.1.2017
http://www.hamk.fi/verkostot/kudos/menetelmat/Documents/4_Kvalitatiiviset_tutkimusmenetelmaet.pdf

Rödström, M. 1992. Lapsen kehitys 7-12 vuotta. Keuruu: Otava.

Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 3. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Sinkkonen, J. 2010. Kouluikäinen poika. Teoksessa Jokela, E. & Pruuki, H. (toim.) Jo iso, vielä pieni. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Suojanen, P. 1996. Etnografisen tutkimuksen eettisiä ulottuvuuksia. Teoksessa Nurmi, I. & Palmroth, A. (toim.) Alttiiksi asettumisen etiikka: Laadullisen tutkimuksen eettisiä kysymyksiä. Jyväskylä: Kopi-Jyvä Oy.

Unicef. 2014. Convention on the Rights of the Child. Viitattu 4.3.2017
https://www.unicef.org/crc/index_protecting.html.

United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. 2011. Protection and promotion of the rights of children working and/or living on the street. Viitattu 4.1.2017
<http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Children/Study/OHCHRBrochureStreetChildren.pdf>

Vehkalahti, K. 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Tammi.

Özbas, M. 2015. Personal and Familial Properties of Street Children – Street Children: The Forgotten or Not Remembered Ones. Canadian Center of Science and Education.

LIITTEET

- Liite 1. Haastattelulomake Blue Cross Kisumun työntekijöille
- Liite 2. Informaatiokirje haastattelulomakkeen saatteeksi

Liite 1. Haastattelulomake

INTERVIEW QUESTIONS

Introduction

1. What is your occupation?
2. How long have you worked for Blue Cross?

Street children

3. Why do children end up in to the streets?
4. What are their needs?
5. How are their relationships with others? Family, relatives, friends
6. How are their living conditions on the streets?
7. What are their health conditions while living on the streets?
8. How does their future look like?

Work

9. What kind of work do you do?
10. What kind of working methods do you use?
11. In your opinion, how effective are they?
12. What motivates you into this work?
13. What are the main challenges in your work?
14. What are the main results?
15. Any suggestions for improvement?

The programme

16. What is the target group of your organization?
17. How can one become a client of your programme?
18. What are the steps and methods used when somebody becomes a client?
19. When and how does the clienthood end?
20. Why do some children drop out of the programme?
21. What happens when someone drops out?
22. What are the main results of the programme?
23. Are there any problems in the programme?
24. Would you somehow improve the programme?

THANK YOU!

LIITE 2: Informaatiokirje

Dear Blue Cross staff!

As you know, I am doing my thesis of street children and I would really need your help for it!

If you could please answer to this questions that I have that would be a big help.

Answering is totally anonymous and the answers come only to my knowledge. After analyzing them I

will dispose them carefully. None of the answers can be recognized from the thesis.

I hope that you could be as honest as possible when you answer. Please read the questions carefully and

give yourself some time to think about them. Every one of your answers are valuable to me.

After answering please staple the answering sheets together and put them into the box.

Please answer to these questions by the 18th of April, then I will come say hi and pick up the sheets.

All the left over papers, pens and staples are for you!

With kindest thank you,

Siiri Miettinen